

ORIGINALAKT

I DOMSTOLEN

särskilt förordnade vattenrättsdomaren Lars Uno Didón, vattenrättsrådet Gösta von Heideken, vattenrättsingenjören Per Ivan Jönsson samt vattenrättsnämndemännen Gustaf Andersson i Trensåm och Jean Holmquist i Olofström.

SÖKANDE

Karlskrona stad

Ombud: advokaten Nils Vasseur, Stockholm.

SAKEN

ansökan om tillstånd att bortleda vatten från Lyckebyån samt att reglera sjön Törn i Kronobergs län och Havsjön i Blekinge län
m m.

ORIENTERING

Lyckebyån är Blekinges östligaste vattendrag av någon betydelse. Dess lopp visas på en plankarta (aktsid 142) och på profilritningar (aktsid 143-145 och 151-154). Som framgår av kartan kommer ån från Visjön norr om Kosta i Småland och rinner därefter söderut genom bl a Transjön och Yggersrydssjön. Sedan den passerat Getasjön och Rostockasjön ungefär i höjd med Emmaboda mottar den några kilometer nedanför Lindås på vänster strand Kjesån som kommer från Ödevaten och Skärsjön. Ytterligare några kilometer söderut mottar den från höger sitt största biflöde, Törnån eller Linneforsån, som kommer från sjöarna Törn, Harebosjön, Löften och Ljudersjön. På sitt vidare lopp passerar ån vid Vissefjärda genom Kyrksjön samt vid Saleboda genom Västersjön och Fursjön. Nedströms Fursjön har ån sänkts genom ett stort torrlägningsföretag - vattenavledningsföretaget Lyckebyån mellan Bånga damm och Fursjön - vilket lett till att ett flertal sjöar försvunnit, bl a Bockabosjön och Flakesjön. Inom torrlägningsområdet passerar ån Södersjön och Hallasjön, där den tidigare delade sig i två grenar, Lyckebyån och Lillån, som återförenas ^{-des} i Stora Åsjön vid Kättilsmåla. Efter åsänkningen torde vatten endast tidvis avbördas genom Lillån. I Lilla Åsjön, som står i omedelbar förbindelse med Stora Åsjön, mynnar en bäck som utgör avlopp för Havsjön. Ytterligare några kilometer längre ned tillstöter Älnteån från väster, varefter ån cirka 10 km söder därom mynnar i Lyckebyfjärden av Östersjön.

Lyckebyåns nederbördsområde ökar från 11 km² vid utloppet ur Visjön till 847 km² vid mynningen i Östersjön. Nederbördsområdets storlek för olika delar av ån framgår av tabell på aktsid 47.

Sveriges Meteorologiska och Hydrologiska Institut (SMHI) har företagit vattenmängdsmätningar vid flera platser i Lyckebyån. De karakteristiska vattenföringarna vid Kättilsmåla strax nedströms Lilla Åsjön har med ledning av utförda observationer angivits till följande värden:

Högsta högvattenföring	41	m ³ /s
Normal "-	22	"
Normal medelvattenföring	5,6	"
Vattenföring med 50 % varaktighet	3,9	"
"- "- 75 % "-	1,7	"
Normal lågvattenföring	0,84	"
Lägsta "-	0,076	"

Inom Lyckebyåns nederbördsområde finns endast ett fåtal större sjöar, av vilka Törn är den mest betydande. Antalet små sjöar är däremot jämförelsevis stort. Sjöprocenten för olika delar av nederbördsområdet framgår av tabellen på aktsid 47. De viktigaste sjöarna har redovisats i en tabell på aktsid 50.

Lyckebyån och dess sjöar har under tidernas lopp berörts av torrläggnings- och sjösänkings- samt sjöregleringsföretag, vilka i de flesta fall haft en ogynnsam inverkan på lågvattenföringen i ån. Av tabellen på aktsid 50 framgår att samtliga där upptagna sjöar utom Kyrksjön och Västersjön blivit antingen sänkta eller föremål för reglering. Till den sistnämnda kategorien hör Törn och Havsjön som båda regleras för säkerställande av vattentillgången vid Karlskrona stads vattenintag i ån omedelbart uppströms Lyckeby kraftverksdamm i Lyckeby.

Det för ån mest genomgripande företaget har varit Vattenavledningsföretaget Lyckebyån mellan Bånga damm och Fursjön, vilket sträcker sig från Bånga damm inom Rödeby socken i söder - cirka 29 km uppströms åns utlopp i Östersjön - till marker belägna norr om f d Bockabosjön i Vissefjärda socken i norr. Avståndet mellan ändpunkterna är 18 km. Företaget omfattade i huvudsak rensning och rätning av åfåran, vars dimensioner därvid avsevärt förstörades, samt upptagande av avloppsdiken. Arbetena lär ha fullbordats under slutet av år 1951. Företaget medförde en minskning av regleringsmagasinen i Fursjön, Bockabosjön, Björkajön, Kalvsjön, Flakesjön, Södersjön och Hallasjön. I Flakesjön, Björksjön och Kalvsjön blev minskningen så omfattande att sjöarna praktiskt taget försvann. Samma förhållande uppstod även för en del andra mindre sjöar och gölar. Företaget ledde vidare till en minskning av de låga vattenföringarna och en ökning

av de stora vattenmängdernas varaktighet. En närmare redogörelse för nu berörda följder av företaget har lämnats på aktsid 96-99.

Kraftverken i Lyckebyån på sträckan Bånga damm - Östersjön har redovisats i en tabell på aktsid 54 och i en särskild redogörelse (aktsid 100-125).

Sedan lång tid tillbaka tillgodoser Karlskrona stad sitt vattenbehov genom bortledning från Lyckebyån vid det ovan berörda vattenintaget, vars läge och utförande närmare beskrivits på ritningar (se aktsid 26, 28 och 29).

HUVUDDRAGEN AV YRKANDENA I MÅLET

För att säkerställa det framtida vattenbehovet inom den s k karlskronaregionen har staden bl a ansökt dels om lagligförklaring av vattenintaget vid Lyckeby kraftverksdamm, dels om tillstånd att vid intaget bortleda högst $0,54 \text{ m}^3$ vatten/s från ån och dels om tillstånd att för detta ändamål utvidga regleringen av Törn och Havsjön.

VATTENRÄTTEN

Bröderna Petterssons Entreprenadfirma AB, ägare till Strågerys kvarn och såg, har i skriftliga erinringar (aktsid 1698 och 1699) framhållit, att staden saknar rätt att bortleda vatten från Lyckebyån, och yrkat att vattendomstolen "icke beviljar Karlskrona stad större rätt till Lyckebyåns vatten än vad som enl lag tillkommer dem i egenskap av ägare till vattenfall."

Staden har upplyst att vatten och grund inom det område av ån, där intagsledningen är belägen, torde vara samfällt för Lyckeby by samt att staden såsom ägare av $\frac{1}{2}$ mantal Lyckeby 3:1 har del i detta område. Härutöver har staden anfört: Redan på 1850-talet började kronan bortleda vatten från ån för marinens vattenförsörjning. Intagsröret i ån var då beläget på samma plats som nu. Samtidigt påbörjades reglering av Havsjön till förmån för vattenverk och råvattenintag vid Lyckeby. Jämlikt Kungl brev den 23 juli 1897 träffades

mellan kronan och staden ett den 16 september 1898 dagtecknat kontrakt angående överlåtelse till staden av kronans vattenledning från Lyckeby till Karlskrona med därtill hörande vattenfall, fastigheter, byggnader m m (aktsid 1494-1500). Det visade sig sedermera att intagsröret på land var till en del framdraget över mark tillhörig annan än staden. Efter ansökan av staden förklarade Kungl Maj:t i resolution den 31 januari 1919 (aktsid 1501 och 1502) staden berättigad att för vattenledningsverkets behov exproprieras ett område av Kvarnbacken 1:1, numera betecknat Kvarnbacken 1:3. På grund av nu anförda omständigheter och av hävd måste staden äga rätt att bortleda vatten från Lyckebyån för vattenförsörjning. Staden är därmed även berättigad att för ett ändamålsenligt utnyttjande av sin vattenrätt åberopa de i 2 kap vattenlagen angivna tvångsrätterna.

Delägarna i Augerums gård - företrädna av advokaterna Gunnar Hellgren och Sigvard Norman i Stockholm - har yrkat åläggande för staden att tillföra målet sådan utredning, som erfordras för laglighetsprövning av dammbyggnaden vid Lyckeby kraftverk och den där utövade dämningen. Som grund för yrkandet har de anført i huvudsak följande: Dämningen vid Lyckeby kvarn och numera Lyckeby kraftstation har varit föremål för diskussioner med staden, sedan dämningsskada, som tagit sig uttryck i försumpning och försvårade brukningsmöjligheter m m, konstaterats på gårdens ägor. Staden har med stöd av utredningar påstått att dammen vid kraftstationen och den där tillämpade dämningen är laglig. Utredningarna är emellertid tämligen komplicerade, och stadens påståenden kan, med hänsyn till delägarnas egna faktiska iakttagelser, inte godtagas. Av ansökningshandlingarna i förevarande mål framgår att lägsta lågvattenytan vid intaget har uppmätts till höjden + 5,7 m och att överkanten på intagssilen är belägen på nivån + 5,44 m. Om någon dämning ej skett skulle detta vattenstånd ha varit betydligt lägre, och någon bortledning skulle då sannolikt ej ha kunnat äga rum. Om vattenbortledningen således är beroende av dämningen, grundar sig stadens ansökan på förhållanden i vattendraget som ej är laglighetsprövade. Jämlikt grunderna för 11 kap 30 § vattenlagen utgör därvid laglighetsprövning av dammen och dämningen en förutsättning för tillstånd till den sökta vattenbortledningen.

Staden, som vitsordat att intaget är beläget inom dämningssområdet för kraftverksdammen, har bestritt yrkandet och genmält: Någon ändring av

dammen skall inte utföras, och därför är laglighetsprövning inte nödvändig. Dessutom är det en tillfällighet att staden är ägare till både dammen och intaget. Staden hänvisar till ett uttalande i en liknande fråga av vattenöverdomstolen i slutligt beslut den 6 juni 1966, nr I avd T 16, angående dämning vid Sala gruva. Målet gällde bl a tillstånd till pumpning av vatten från ett regleringsmagasin med hjälp av en pumpanläggning som skulle installeras i dammhuset till en icke lagligförklarad regleringsdamm. Vattenöverdomstolen konstaterade där att någon laglighetsprövning av dammen ej erfordrades.

Delägarna i Augerums gård har anfört, att vattenöverdomstolens uttalande saknar relevans i detta mål, och i stället hänvisat till rättsfallet NJA 1959, sid 1. De har vidare framhållit att vattendomstolens tillstånd till ett företag skall grunda sig på lagliga vattenförhållanden, vilket ej blir fallet om laglighetsprövning av dammen och dämningen underlåtes.

Vattendomstolen.

Enligt ett i målet åberopat avtal den 15 oktober 1857 mellan Gustaf Berggren i Lyckeby och ägare av fastigheter utmed Havsjön (aktsid 1265 och 1266) berättigades Berggren bl a att innehålla vattnet i Havsjön och att, i den mån vattenbrist i Lyckebyån inträffade, utsläppa det innehållna vattnet. Av en i målet ingiven avskrift av ett utdrag ur Östra Häradets inteckningsprotokoll den 14 januari 1889, § 22, (aktsid 1267) framgår att rättigheterna enligt avtalet överläts på Kungl Maj:t och Kronan den 3 juni 1861.

Enligt kontraktet den 16 september 1898 överlät kronan till staden bl a dels vattenledningstomten och kronokvarntomten i Lyckeby samt lägenheten Smedjebacken med hustomter och åkerlycka, allt med därå uppförda byggnader, områdena tillhörande vattenfall, vattenränna, dammbyggnader och övriga för vattenledningens och kvarnens drift och vård avsedda anläggningar, dels rörledningen mellan pumparna i Lyckeby och staden samt - med visst undantag - rörnätet i staden, dels rätten till uppdämning och "vattentäkt" ur Havsjön samt dels till kronan upplåten rättighet att uppdämma Lyckebyån mellan Lyckeby och Augerums dammar.

I kontraktet omnämns visserligen ej någon rätt till vattenbortledning från ån, men det torde vara uppenbart att överlåtelsen omfattade även den rätt kronan i detta avseende kunde göra gällande. Avsikten med kronans förvärv år 1861 av rättigheterna i Havsjön var utan tvekan den, att vattentillgången vid kronans anläggningar i Lyckeby därigenom skulle kunna förbättras vid lågvattentillfällen. Att döma av 1898 års kontrakt bestod dessa anläggningar av en kvarn och ett vattenuppfodringsverk som drevs med vattenkraft och pumpade vattnet från Lyckeby till staden. Den för kronan mest betydande delen i anläggningarna syns ha varit uppfodringsverket, som gjorde det möjligt att på ett ändamålsenligt sätt tillgodose vattenbehovet inom såväl kronans fastigheter som vissa andra delar av staden. Kvarnen, som vid tiden för kontraktet var utarrenderad, torde däremot ha varit av sekundär betydelse. För ett sådant antagande talar även innehållet i kontraktet. Beträffande kvarnen uttalades där endast att kronans rättigheter och skyldigheter enligt gällande arrendekontrakt överflyttades på staden, medan villkoren i fråga om vattenförsörjningen var betydligt mera omfattande; bl a tillförsäkrades kronan rätt för all framtid dels att framför alla andra få sitt vattenbehov fyllt och dels att utöva den uppsikt och kontroll över vattenledningens drift och underhåll som Kungl Maj:t kunde finna skäligt bestämma.

Vad ovan anförts tyder enligt vattendomstolens mening på att kronans innehav av anläggningarna i Lyckeby i första hand varit betingat av vattenförsörjningsskäl och att bortledning från ån ägt rum åtminstone under tiden efter kronans förvärv av rättigheterna i Havsjön. Med hänsyn härtill finner domstolen att urminnes hävd måste anses föreligga beträffande rätten till vattenbortledning. Staden är därmed behörig att ansöka om fortsatt bortledning och om reglering för detta ändamål av högre upp i vattensystemet belägna sjöar.

Vad härefter angår den talan, som förts av delägarna i Augerums gård, kan till en början anmärkas att som särskilt villkor i 1898 års kontrakt föreskrevs att staden skulle betala de avgifter - 715 kronor 68 öre årligen - som ålåg kronan för den ovan berörda rätten till uppdämning av Lyckebyån.

Det åberopade lagrummet - 11 kap 30 § första stycket vattenlagen - är

enligt sin ordalydelse tillämpligt endast på ansökan, som avser ändring av befintlig byggnad i vatten, och stadgar, såvitt nu är av intresse, att sådan ansökan ej må upptagas till prövning, med mindre även prövning av byggnadens laglighet påkallas.

Av förarbetena till lagrummet framgår att huvudsyftet med kravet på laglighetsprövning är att förhindra tillkomsten av mot varandra stridande domstolsavgöranden; t ex att ett tillstånd till ändring av en byggnad följs av en rättegång om den ursprungliga byggnadens laglighet och att rättegången utmynnar i ett beslut om utrivning.

Enär stadens talan beträffande vattenintaget och bortledningen ej innefattar ändring av befintlig byggnad, kan lagrummets ordalydelse ej utgöra något hinder mot talans prövning.

Ej heller torde sådant hinder föreligga med hänsyn till grunderna för lagrummet. Visserligen skulle ett beslut om utrivning av kraftverksdammen sannolikt få till följd att bortledning i samband med lågvattenstånd ej kunde ske med intagsanordningarnas nuvarande utformning, men detta innebär inte att ett sådant beslut och ett tillstånd till vattenbortledning skulle strida mot varandra i förarbetenas mening. Avgörande för frågan om besluten är stridiga måste nämligen vara huruvida beslutens rättsverkningar kan bestå vid sidan av varandra, och detta skulle utan olägenhet kunna ske i det nu berörda fallet.

På grund av vad ovan anförts finner vattendomstolen hinder mot prövning av ansökan ej föreligga på de av delägarna i Augerums gård anförda grunderna. Deras talan skall därför lämnas utan bifall. Enär domstolen ej heller vid sin granskning av målet i övrigt funnit sådant hinder föreligga skall ansökan upptagas till prövning.

Vattendomstolen lämnar delägarnas i Augerums gård talan utan bifall.

I den mån vattendomstolens ställningstagande i fråga om rätten till vattenbortledning ej överensstämmer med Bröderna Petterssons Entreprenadfirma AB:s yrkande lämnas detta utan bifall.

MÅLETS HANDLÄGGNING

Staden har hemställt att vattendomstolen måtte i deldom pröva frågan om företagets tillåtlighet och, om företaget finnes tillåtligt, meddela tillstånd till utförande av erforderliga byggnadsåtgärder. Någon erinran mot denna hemställan har ej framförts.

Med stöd av 11 kap 66 § 1 mom vattenlagen prövar vattendomstolen lämpligt att till särskilt avgörande upptaga frågan om företagets tillåtlighet och om tillstånd till erforderliga arbeten.

Yrkanden av vissa sakägare om ytterligare utredning avhandlas nedan under avsnittet om företagets tillåtlighet.

HÖJDSYSTEM

I denna deldom förekommande höjdangivelser hänför sig, där ej annat anges, till Sveriges normalnollplan.

Staden har hemställt att vattendomstolen måtte fastställa följande tre huvudfixpunkter i målet:

1. Törn. Rikets Allmänna Kartverks fixpunkt belägen 1 km sydost om Linnefors hållplats vid järnvägen Emmaboda-Karlskrona, 33,9 m norr om kilometerpåle 48, 3,5 m väster om västra skenan samt ungefär 0,6 m under skenans överkant. Fixen, vars läge närmare framgår av plansch (aktsid 246), består av en järndubb i toppen av en mindre jordfast sten och har höjden + 118,06 m.
 2. Havsjön. SMHI:s fixpunkt nr 6263 Kättilsmåla a vid pegel 80-1306 Kättilsmåla och bestående av järndubb i sten vid vänstra stranden av Lilla Åsjön, mitt för inloppet. Fixen, vars läge framgår av plansch (aktsid 1437), har höjden + 61,50 m.
 3. Lyckeby. Ett järnrör med höjden + 7,75 m i betongplatta över utskov till laxtrappa i Lyckeby dammbyggnad (se aktsid 28).
-

Vattendomstolen fastställer ovan angivna fixar som företagets huvudfixpunkter.

KARLSKRONAREGIONENS VATTENBEHOV

I den tekniska utredningen i målet - vilken utförts av civilingenjören Knut Norén i Mölndal - och vid huvudförhandlingen har staden anfört bl a följande om karlskronaregionens vattenbehov.

Prognostid.

För att man på ett tekniskt-ekonomiskt godtagbart sätt skall kunna bedöma erforderliga åtgärder för den framtida vattenförsörjningen är det nödvändigt att en jämförelsevis lång tidsperiod beaktas. Detta gäller i särskilt hög grad när man som i detta fall måste tillgripa reglering av sjöar. Det skulle bli kostsamt för staden och oroande för ägare till mark utmed sjöarna och kraftverksägare i Lyckebyån om regleringsföretagets omfattning skulle ändras med täta intervall. För stadens vidkommande måste det dessutom vara av väsentligt värde att, då vattenförbrukande industrier söker lokaliseringsort, veta inom vilka gränser det är möjligt att tillhandahålla vatten. På grund av det anförda bör man sikta på åtgärder som säkerställer vattenbehovet under tiden till år 1990, helst ända fram till år 2000.

Förbrukningsområde.

Vid tiden för utredningen i målet (1964) distribuerades vatten från Karlskrona vattenverk till konsumenter inom stadens område och Torskors samhälle norr om staden. Väntade kommunsammanslagningar och ett ökat interkommunalt samarbete bl a på vattenförsörjningsområdet talade emellertid för att staden för framtiden borde vara inriktad på att kunna försörja ett större område med vatten. Vissa skäl talade för att man i ett kommunblock eller vid samgående i vissa kommunala angelägenheter skulle kunna räkna som en enhet den del av Blekinge, som ligger öster om gränsen mellan Tving och Listerby kommuner. Detta område var då indelat i följande kommunala enheter, nämligen Karlskrona, Hasslö, Näattraby, Tving, Fridlevsstad, Rödeby, Lyckeby, Sturkö, Ramdala och Jämjö. Förutsättningar för en gemensam vattenförsörjning för hela området ansågs emellertid ej föreligga. Däre-

mot bedömde man det som förmånligt med en gemensam anläggning för delar av ett område, beläget inom en cirkel med centrum i Lyckeby och med en radi~~e~~ av omkring en mil. En sådan cirkel inneslöt, förutom staden, Nättraby kommun samt de södra, närmast Karlskrona belägna, delarna av Lyckeby och Rödeby. I det följande benämns detta område "karlskronaregionen".

Under tiden efter utredningen har distributionsområdet vidgats. Sedan våren 1969 försörjer staden nämligen 1.400 personer på Hasslö med vatten, och man räknar med att efter exploatering där komma upp till 4.000 personer inklusive fritidsbebyggelse. I Lyckeby, som numera utgör en del av Karlskrona stad, har vattenbehovet tidigare tillgodosetts genom grundvattenuttag. För framtiden måste emellertid Lyckeby försörjas med vatten från staden, och detta kommer inom den närmaste tiden att ordnas så, att de personer, som bor på vänster sida av Lyckebyån, får vatten från staden, medan de på den högra sidan försörjs med grundvatten. I fråga om Nättraby och Rödeby gäller att en ökning av bebyggelsen där inte är realistisk med mindre anslutning sker till stadens vattenverk. På senare tid har vidare förfrågan om möjligheterna till anslutning kommit från Jämjö kommun, vilket sannolikt leder till att vattenleveranserna framdeles utsträcks även dit.

Folkmängd.

Folkmängden den 1 januari 1960 i kommunerna öster om gränsen Tving - Listerby framgår av följande uppställning:

	Invånareantal	
	Totalt	Regionen
Karlskrona	33.188	33.188
Jämjö	6.376	
Ramdala	2.002	
Sturkö	1.350	
Lyckeby	5.589	5.589
Nättraby	2.561	2.561
Hasslö	1.368	
Rödeby	3.754	3.754
Tving	3.184	
Fridlevsstad	3.791	
Summa	63.163	45.092

Till regionen har räknats samtliga invånare i Lyckeby, Nättraby och Rödeby trots att vissa delar av kommunerna knappast kan bli anslutna inom den nu aktuella tidsperioden. Den ojämförligt största delen av befolkningen är dock bosatt inom den ovannämnda cirkeln, och denna koncentration blir säkert mera markant i framtiden. Det torde därför vara realistiskt att i prognosen utgå från kommunernas totala folkmängd.

Under perioden 1945-1959 har befolkningsökningen i genomsnitt för hela landet uppgått till 12 %, eller i medeltal per år till 0,87 %. Enligt en prognos som utarbetats av Statistiska Centralbyrån kommer befolkningen i landet under 1961-1970 att öka med ungefär 500.000, motsvarande cirka 0,7 %. För den närmaste trettio- eller fyrtioårsperioden bör man för Blekinges del kunna räkna med en motsvarande ökning, bland annat med tanke på den industrilokalisering som sannolikt kommer att äga rum i sydöstra Sverige. Folkmängden inom hela östra Blekinge (öster om gränsen Tving-Listerby) skulle därmed öka till drygt 75.000 personer under tiden fram till år 1990. Till karlskronaregionen torde från övriga kommuner inom östra Blekinge komma att flytta cirka 3.000 personer under samma trettioårsperiod, varför folkmängden inom regionen fram till år 1990 bör kunna antas öka dels med $30 \times 0,7 \%$ av 45.092 och dels med 3.000. Regionen skulle således år 1990 inrymma cirka 58.000 personer. För år 2000 bör man kalkylera med 62.000 personer. Med dessa antaganden kommer folkmängden under prognosperioden att öka på följande sätt (samtliga invånare antages vara anslutna till vattenverket):

År	Antal personer	
	Staden	Regionen
1970	36.000	49.000
1980	40.000	53.000
1990	43.000	58.000
2000	46.000	62.000

Vattenförbrukningens storlek.

Den totala förbrukningen i Karlskrona under åren 1900-1959 har illustrerats på aktsid 83. För beräkning av den framtida vattenförbrukningen torde perioden före 1940 vara av mindre värde, varför

prognosen baseras på förhållandena under tiden 1940-1959.

Vad först beträffar förbrukningen vid sådana företag och inrättningar - bortsett från marinen - som kan hänföras till storförbrukare framgår konsumtionen under perioden 1946-1958 av diagram på aktsid 85. Den starka ökningen under 1957 och 1958 föranledes av att tre nya storförbrukare tillkom. För hela perioden har den genomsnittliga ökningen av konsumtionen uppgått till cirka 35.000 m³/år, och det torde vara skäligt att räkna med en lika stark ökning under tiden fram till år 2000.

Marinens förbrukning har undergått en ständig ökning, vilket framgår av diagram på aktsid 86. Sanitära anläggningar m m torde dock i stort sett vara installerade i full utsträckning inom kronans byggnader, och det är därför motiverat att räkna med en något dämpad stegring för prognosperioden i enlighet med vad som angivits i diagrammet.

Förbrukningen för allmänna ändamål, som för tiden 1946-1958 redovisats i diagram på aktsid 86, har i medeltal utgjort 16,8 % av den totala produktionen. Man torde även för framtiden böra räkna med att denna förbrukning blir i medeltal 17 % av den totala distribuerade vattenmängden.

Den specifika hushållsförbrukningen, som redovisats i diagram på aktsid 87, har under åren 1946-1958 stigit från cirka 115 l/person (p) och dygn (d) till cirka 175 l/p o d. Med hänsyn dels till en väntad sanering av de äldre fastigheterna i staden dels till en allmänt höjd sanitär standard i hushållen torde man få räkna med en motsvarande ökning under tiden fram till år 2000.

Den specifika vattenförbrukningen under åren 1964-1967 uppgick till 458, 483, 502 respektive 518 l/p o d.

Med stöd av ovan redovisade antaganden har den totala vattenförbrukningen inom staden och regionen beräknats till nedan angivna värden. Därvid har för regionens del antagits att Lyckeby, Nättraby och Rödeby kommer att vara anslutna år 1970.

Karlskrona stad.

	1970	1980	1990	2000
Spec medeldygnsförbrukning, l/pod	513	580	649	718
Spec maxdygnsförbrukning, l/pod	633	712	792	869
Spec mindygnsförbrukning, l/pod	369	429	493	560
Medeldygnsförbrukning, m ³ /d	18.470	23.210	27.890	33.040
l/s	214	269	323	382
Maxdygnsförbrukning, m ³ /d	22.790	28.480	34.030	39.980
l/s	264	330	394	462
Mindygnsförbrukning, m ³ /d	13.300	17.180	21.200	25.770
l/s	154	199	245	298
Årsförbrukning, millioner m ³ (Mm ³)	6,74	8,47	10,18	12,06

Karlskronaregionen

	1970	1980	1990	2000
Spec medeldygnsförbrukning, l/pod	486	556	623	692
Spec maxdygnsförbrukning, l/pod	600	682	760	837
Spec mindygnsförbrukning, l/pod	350	411	473	540
Medeldygnsförbrukning, m ³ /d	23.810	29.450	36.140	42.930
l/s	276	341	418	497
Maxdygnsförbrukning, m ³ /d	29.380	36.140	44.090	51.950
l/s	341	418	510	601
Mindygnsförbrukning, m ³ /d	17.140	21.790	27.470	33.490
l/s	199	252	318	388
Årsförbrukning, Mm ³	8,69	10,75	13,19	15,67

ERINRINGAR ANGÅENDE BEFOLKNINGSUTVECKLING M M.

Lantbrukaren Ingvar Karlsson, Näset, Långasjö, och övriga på aktsid 1559-1564 upptagna sakägare - samtliga företrädare av agronomen Olof Svängård, RLF:s juridiska avdelning AB i Växjö - har yrkat, att fö-

retaget måtte begränsas på sätt nedan i avsnittet om företagens tillåtlighet närmare redovisas, och till stöd härför anfört i huvudsak följande: Staden har vid beräkning av det framtida vattenbehovet utgått från en normal befolkningstillväxt om 0,7 %/år och en inflyttning av cirka 100 personer/år. Denna prognos syns emellertid vara alltför optimistisk. Karlskrona stad uppvisar för perioden 1960-1965 en av de absolut lägsta befolkningstillväxterna bland Sveriges samtliga tätorter, nämligen 1 %. För karlskronaregionen syns tillväxten ej ens ha uppgått till 1 %. Detta kan jämföras med 10,3 %, som är befolkningsökningen i landets tätorter, och med 3,6 %, som är ökningen av hela rikets befolkning under samma period. Av dessa uppgifter, som hämtats ur Statistisk Tidskrift 1967:3, framgår att staden redan för den första 5-årsperioden i prognosen överskattat befolkningsökningen med 830 personer för Karlskrona stad och med 1.130 personer för regionen. Härtill kommer den beräknade inflyttningen om 500 personer, vilket gör felbedömningen ännu allvarligare. Utvecklingen i staden och dess omgivningar under 1960-1965 tyder närmast på att befolkningen i staden kommer att uppgå till 35.000 personer år 1990 och 36.000 år 2000 samt att regionens befolkning samma år uppgår till 48.000 respektive 49.000 personer. En av Vattenbyggnadsbyrån år 1965 utarbetad generalplan för Karlskronaområdet - vilket torde sammanfalla med vad staden kallar karlskronaregionen - anger som en sannolik övre gräns för utvecklingen inom området att befolkningen år 1980 uppgår till 43.650 och år 2000 till 49.000 personer. Vattenbehovet uppskattas i planen till 8.200.000 m³ år 1980 och 12.600.000 m³ år 2000. Beräkningarna i planen är således inte så optimistiska som i den nu åberopade utredningen.

Till följd av vad ovan anförts måste prognosen rörande hushållsförbrukningen justeras. Då det med fog kan antagas att även övrig förbrukning inom regionen felbedömts i motsvarande grad, skulle det för år 2000 angivna årsbehovet för regionen kunna reduceras till cirka 12,5 Mm³. Medelförbrukningen skulle därmed minska till 0,4 m³/s och maximiförbrukningen till cirka 0,5 m³/s.

Även Kungl kammarkollegiet har framhållit att prognosen angående befolkningsutvecklingen är alltför optimistisk.

Staden har skriftligen i påminnelser och muntligen vid huvudförhand-

lingen genmält i huvudsak följande: En generalplan skall ange grunddragen för den framtida dispositionen av ett samhälles mark med avseende på områden för industri, bostäder, trafikleder m m. Planens realiserande blir helt beroende av den faktiska utvecklingen i samhället, och en andra etapp i planeringsarbetet, nämligen upprättande av detaljplan, kommer successivt och vid varje särskilt tillfälle i en takt och en omfattning som vid tidpunkten i fråga är aktuell. Det spelar ingen större roll om slutmålet nås 5 à 10 år före eller efter den tidpunkt som förutsatts i generalplanen.

Vid utbyggnad av en vattenförsörjningsanläggning följer man något andra linjer. Råvattentillgången kan inte med fördel säkerställas i alltför små etapper, där staden gång efter annan skulle ansöka om utvidgning av redan medgivna regleringar eller om reglering av nya sjöar. Bortsett från tids- och kostnadskrävande undersökningar, värderingar m m, som måste föregå varje ansökan, samt väsentliga merkostnader på byggnadssidan, skulle ett dylikt förfarande utgöra ständiga irritationsmoment för markägare utmed berörda sjöar. Det kan inte ligga i någons intresse att skapa osäkerhet för vare sig stadens råvattenförsörjning eller berörda markägare genom en alltför snäv och kortsiktig planering av råvattentillgången. Vad ovan anförts torde visa att en befolkningsprognos kan utfalla olika för en generalplan och för en råvattentäkt. Härtill kommer att den berörda generalplanen behandlar karlskronaområdet, vilket omfattar staden med undantag för Aspö och Tjurkö samt södra delarna av Lyckeby och Nättraby kommuner. Karlskronaregionen enligt vattenförsörjningsutredningen omfattar mera än detta område, nämligen staden jämte Aspö och Tjurkö, vidare kommunerna Lyckeby (numera sammanförd med staden) och Nättraby i deras helhet och slutligen Rödeby kommun. Redan år 1960 hade regionen 45.000 invånare, eller på 10 % när lika många som karlskronaområdet i slutet av generalplanens prognosperiod.

Befolkningsutvecklingen i Karlskrona under de senaste åren har varit ogynnsam, men detta beror på speciella omständigheter. Staden har nämligen drabbats hårt av inskränkningar och rationaliseringar, särskilt inom marinen, televerket och Statens Järnvägar. Den utflytt-

ning som därvid skett har man sökt kompensera genom att uppmuntra industrilokalisering i Karlskrona, men resultatet av detta har inte blivit så gott att bortfallet av arbetstillfällen helt kompenseras; framför allt beroende på att staden under en period saknat tillräcklig och lämplig mark för industrier. Denna brist är nu i stort sett avhjälpt i och med att staden iordningställer närmare 3.000.000 m² väl belägen industrimark. Samtidigt öppnas nya bostadsområden, vilket kommer att förbättra läget på bostadsfronten. Inom industriområdet etablerar sig redan tre företag, bl a AB Lumalampan, som för närvarande har 150 anställda. När bolagets nya fabrik blir klar kommer personalstyrkan att uppgå till 300 à 325 personer. Sysselsättningen vid Karlskronavarvet har tid efter annan gett anledning till oro. Det nu inledda samarbetet med Kockums i Malmö innebär emellertid otvivelaktigt en stabiliseringsfaktor för varvet. Det senaste och väsentligaste tillskottet på industriiden är Uddcomb. Enligt uppgift av länsarbetsdirektören kommer detta företag i startskedet 1971-1972 att sysselsätta 400-500 personer. Arbetsstyrkan väntas därefter successivt bli utökad till omkring 800 personer. Lokaliseringen av Uddcomb till Karlskrona har redan nu lett till förfrågningar från andra industrier om möjligheterna till etablering i Karlskrona. Nu berörda förhållanden gör, att det finns grundad anledning vänta att trenden för befolkningsutvecklingen under de senaste åren kommer att vända och bli uppåtgående.

Svangårds huvudmän har härtill anfört: Enligt stadens prognos skulle befolkningen i Karlskrona under 1960-talet öka med cirka 3.000 personer och varje 10-årsperiod därefter med 3.000-4.000 personer. Under tiden 1960-1967 minskade emellertid befolkningen med 2.000 personer, och om de åtgärder staden nu vidtar skulle leda till att befolkningen inte ytterligare minskar fram till 1970, måste man anse att åtgärderna utfallit mycket väl. Detta skulle dock innebära att prognosen för 1970 visar ett fel på 5.000 personer. Även för karlskronaregionen gäller att en oförändrad befolkningsmängd från 1960 till 1970, d v s cirka 45.000 invånare, får bedömas som en gynnsam förändring av hittillsvarande utveckling. Givetvis kommer vattenförbrukningen att öka genom att nya områden inkopplas på stadens ledningsnät, men den framtida utvecklingen kan inte förändras av detta. De nya områden, för vilka staden under målets gång aviserat anslutning,

torde emellertid sammanfalla med det område, varifrån inflyttning kan tänkas ske till karlskronaregionen. Med ett så stort distributionsområde torde man i stället få räkna med ett i det närmaste oförändrat befolkningstal. Det bör i detta sammanhang erinras om att hela Blekinges folkmängd varit praktiskt taget oförändrad sedan sekelskiftet.

Karlskronaområdets framtida utveckling är svår att bedöma. Man kan dock inte bortse från den utveckling som skett under de senaste 20 åren och som otvetydigt visar på en fortsatt befolkningsminskning. Att bryta en sådan tendens och vända den till en befolkningsökning är mycket svårt. Förhoppningarna på en sådan utveckling bör därför inte få leda till att alltför stora vattenmagasin tillskapas.

Slöjdläraren Gunnar Karlsson i Emmaboda och övriga på aktsid 1516 upptagna sakägare - samtliga företrädare av advokaten Olof Lindgren i Jönköping - har ifrågasatt om staden har laglig rätt att ansöka om bortledning av vatten till andra än de som bor i staden eller i sådant område som enligt beslut skall ingå i staden.

Vattendomstolen.

Vattenlagen innehåller inte några bestämmelser som utgör hinder för staden att ansöka om vattenbortledning även för andra områden än sådana som ingår eller skall ingå i staden. Vad Lindgrens huvudmän anfört kan därför inte påverka bedömningen av befolkningsprognoserna.

Tillgänglig statistik visar att befolkningsutvecklingen såväl i staden som i den omgivande bygden under 1960-talet har varit mycket ogynnsam, och den prognos staden nu återoppar kan mot bakgrund härav förefalla optimistisk. Åtminstone för tiden 1960-1970 torde man således få räkna med en betydande skillnad mellan den faktiska och den av staden beräknade befolkningen inom karlskronaregionen. Av Statistisk årsbok 1969, tabell 13, framgår att skillnaden uppgick till cirka 3.500 personer den 1 januari 1969. Differensen minskar

dock när man beaktar den utvidgning av vattenverkets distributionsområde som ägt rum efter det prognosen upprättades.

Även om prognosen för den nu berörda tiden således torde innebära en jämförelsevis kraftig överskattning, finner vattendomstolen, med hänsyn till pågående och väntad industrilokalisering inom regionen, att förutsättningarna för en betydligt mera positiv utveckling under tiden efter 1970 måste anses som goda. Staden har sålunda upplyst bli att ett stort markområde avsatts för industriändamål, att nya områden öppnats även för bostadsbyggande samt att industrietableringen på senare år ökat. I likhet med staden bedömer vattendomstolen Uddcombs investeringar som särskilt betydelsefulla. Förutom att nya arbetstillfällen därmed skapas, kommer företaget på grund av sin storlek och karaktär att utgöra en faktor som påverkar andra företag att söka sig till området. Enligt vad staden uppgivit kan man redan nu märka tecken på en sådan utveckling.

Om den framtida utvecklingen således kan väntas gå i en positiv riktning, är det mera ovisst om uppgången blir så stark som staden antagit. I detta sammanhang måste man emellertid beakta att det av såväl ekonomiska som tekniska skäl är nödvändigt att vattenförsörjningen planläggs för så lång tid man med någon säkerhet kan överblicka och att den dimensioneras så att den täcker kommande behov, beräknade med erforderlig marginal. Mot bakgrund härav finner vattendomstolen, att den skillnad mellan faktisk och beräknad folkmängd, som framdeles möjligen uppkommer, ej kan väntas bli av sådan storleksordning att den bör föranleda någon revidering av befolkningsprognosen.

FÖR VATTENBORTLEDNINGEN ERFORDERLIGT REGLERINGSMAGASIN

I den tekniska utredningen har anförts i huvudsak följande om det för vattenbortledningen erforderliga regleringsmagasinet.

Vattenbehov i Lyckebyån

Enligt den ovan berörda prognosen kommer vattenförbrukningen inom Karlskronaregionen år 2000 att uppgå till $0,39 \text{ m}^3/\text{s}$ under minimidygn, $0,50 \text{ m}^3/\text{s}$ under medeldygn och $0,60 \text{ m}^3/\text{s}$ under maximidygn, allt räknat som medeltal för år. Vid bedömning av vattenbehovet vid bortlednings-

punkten måste hänsyn tagas dels till att den faktiska förbrukningen under andra halvåret i regel är högre än medelförbrukningen och kan väntas uppgå till $0,54 \text{ m}^3/\text{s}$, dels till att det inte är lämpligt att genom vattenbortledningen helt avbryta tappningen till ån nedströms intaget och dels till att det inte torde vara möjligt att utan förluster anpassa tappningen ur sjöar högre upp i åsystemet. På grund härav bör regleringsåtgärderna inriktas på en utfyllnad av lågvattenföringen till $0,6 \text{ m}^3/\text{s}$.

Några vattenföringsmätningar i ån vid Lyckeby finns inte, varför de följande beräkningarna baseras på vattenföringsuppgifter från Kättilsmåla. Skillnaden i vattentillgång mellan dessa platser torde under långvariga lågvattenperioder vara obetydlig.

Vattenunderskott i Lyckebyån

En beräkning av det för bortledningen erforderliga vattenmagasinet måste baseras på vattenföringsuppgifter för tiden efter de ovan berörda torrlägningsföretagens genomförande. Den tidrymd som då står till buds är visserligen kort ^{är/} men inrymmer en mycket svår lågvattenperiod, nämligen den under 1959. Av diagram rörande vattenföringen i ån vid Kättilsmåla (aktsid 155-167) och av en tabell på aktsid 56 framgår beträffande förhållandena detta år att vattenföringen efter den 24 juli mycket snabbt sjönk under $0,6 \text{ m}^3/\text{s}$, att den ej varaktigt översteg denna kvantitet förrän den 19 december samt att ett tillskott av $4,76 \text{ Mm}^3$ skulle ha erfordrats för utfyllnad av vattenföringen till $0,6 \text{ m}^3/\text{s}$ under denna period.

Omfattningen av nu erforderliga regleringsåtgärder bör bedömas mot bakgrund av förhållandena 1959. Därvid skall dock beaktas att regleringsmagasinen i Törn och Havsjön bidrog till utfyllnad av tillrinningen såväl före som under och efter lågvattenperioden. Tillräckliga observationer för en exakt beräkning av det erforderliga lågvattenmagasinet saknas. Med ledning av tillgängligt material - vilket närmare redovisats på aktsid 126-140 - har emellertid den nyttiga tillrinningen till Törn, Havsjön och nederbördsområdet nedströms dessa sjöar beräknats för tiden den 1 juni - den 31 december 1959 (se aktsid 140). Beräkningarna visar att, om Törn och Havsjön ej varit reglerade, en vattenföring om $0,6 \text{ m}^3/\text{s}$ vid Kättilsmåla

under tiden den 1 juni - den 21 december skulle ha krävt ett tillskott till den nyttiga tillrinningen av totalt cirka $8,2 \text{ Mm}^3$. Vattemagasinet bör således i första hand inrymma denna kvantitet.

VAL AV REGLERINGSSJÖAR

Staden har anfört i huvudsak följande rörande valet av regleringssjöar: Det skulle från många synpunkter vara önskvärt att disponera ett enda regleringsmagasin beläget mycket nära vattenintaget i Lyckeby. Därigenom skulle tillrinningen från hela nederbördsområdet kunna behärskas och avtappningen anpassas till variationerna i vattenförbrukningen. Någon sjö med dessa förutsättningar finns emellertid inte i Lyckebyån, och terrängförhållandena medger heller inte att en sådan sjö tillskapas. Företaget måste därför inriktas på sjöar längre upp i ån. I en översiktlig utredning har undersökning skett beträffande Skärsjön och Ödevaten i Kjesån, Yggersrydssjön inom Lyckebyåns övre del, Törn, Harebosjön och Löften i Linneforsån samt Havsjön i åns nedre del. Övriga sjöar har redan från början uteslutits, antingen därför att de är för små eller ligger inom den del av Lyckebyån som sänkts eller därför att de av andra skäl inte är lämpade för reglering. Valet har i första hand fallit på Törn som medger magasinering av vatten vid högvattentillfällena och forcerad avtappning vid tillfällena då naturliga tillrinningen understiger behovet.

Även om Törn har en relativt betydande areal, krävs en stor regleringshöjd för det erforderliga magasinet. Sjön är därtill belägen långt upp i vattendraget, och det finns mellan Törn och Kättilsmåla ett nederbördsområde om $(785-181=) 604 \text{ km}^2$. Det torde vara nära nog omöjligt att ständigt åstadkomma en efter tillrinningen nedströms Törn och efter behovet vid vattenintaget väl avpassad tappning. Därför är det nödvändigt att ett väsentligt magasin närmare Lyckeby tillskapas, och i detta sammanhang kommer Havsjön i fråga. Det i denna sjö redan tillgängliga magasinet kan utan alltför stor svårighet ökas. Dessutom finns möjlighet till överledning av vatten från Stora Åsjön till Havsjön genom en kanal över ett smalt näs mellan sjöarna.

På grund av de ovan anförda skälen har företaget inriktats på att vattenföringen vid Kättilsmåla skall, om så erfordras för att $0,6 \text{ m}^3/\text{s}$ skall framrinna, anpassas genom tappning ur Törn och Havsjön. Avsikten är ej att Lyckebyån skall ledas genom Havsjön utan endast att möjliggöra dels en anpassning av vattenföringen vid Kättilsmåla genom tappning i Havsjön av överskottsvatten dels återfyllning av sjön från Lyckebyån när avtappning ägt rum. Havsjöns egen tillrinning är nämligen ganska liten.

Fördelning av erforderlig magasinsvolym.

Efter detaljstudier av Törn och Havsjön har framkommit att det enligt ovan erforderliga magasinet bör förläggas med $5,7 \text{ Mm}^3$ i Törn och $2,5 \text{ Mm}^3$ i Havsjön. Härvid har beaktats att i Törn måste finnas magasin för utjämning av variationer i tillrinningen även vid högre vattenföringar. För detta ändamål har reserverats $2,2 \text{ Mm}^3$ under vegetationsperioden och $4,2 \text{ Mm}^3$ under övrig tid (se aktsid 719).

TIDIGARE OCH NUVARANDE REGLERING AV TÖRN OCH HAVSJÖN

Staden har anført bl a följande i denna del.

Törn

Törn är belägen 7 à 8 km söder om Emmaboda. Den angränsas av Långasjö socken i Kronobergs län och Vissefjärda socken i Kalmar län. Sjön har sitt huvudtillflöde i norr vid Törsbo kvarn från Löften och Harebosjön och avvattnas genom Linneforsån, som efter några kilometers lopp förenar sig med Lyckebyån vid Grännamåla. Avståndet härifrån till vattenintaget i Lyckeby är cirka 59 km.

Huvudtilloppet avvattnar vid Törsbo kvarn ett nederbördsområde om 131 km^2 med $5,3 \%$ sjöareal. Vid utloppet ur Törn avvattnar Linneforsån ett nederbördsområde om 181 km^2 med $9,1 \%$ sjöareal. Vid mynningen i Lyckebyån har nederbördsområdet ökat till 182 km^2 .

Karakteristiska vattenföringar vid Törns utlopp och i Lyckebyån vid Lilla Åsjöns utlopp vid Kättilsmåla framgår av tabellen nedan. Uppgifterna för Törn har uppskattats av SMHI och avser naturliga

förhållanden, medan uppgifterna för Åsjön - som ovan redan angivits - är byggda på observationer från SMHI:s pegel där.

		<u>Törn</u>	<u>Kättilsmåla</u>
Högsta högvatten	m ³ /s	12	41
Normalt -"-	"	5,5	22
-"- medelvatten	"	1,3	5,6
50 % varaktighet	"	0,9	3,9
75 % -"-	"	0,5	1,7
Normalt lågvatten	"	0,2	0,84
Lägsta -"-	"	0,02	0,076

Av SMHI uppskattade månadsmedia av vattenföringen vid utloppet ur Törn har redovisats i tabell på aktsid 205. Vattenföringens varaktighet i medeltal per år har angivits på aktsid 717.

Äldre vattenverk och dammar i Linneforsån

Törns utloppså kallades förut även Hovgårdsström. Långt tillbaka i tiden syns samtliga till ån angränsande hemman, nämligen Hovgården, Skäppebo och Karamåla, ha haft vattenverk i Hovgårdsström. Under åren 1734 och 1735 lämnades tillstånd till järnbruk för vars drift krävdes vattenkraft. Järnbrukets ägare hade i förväg skaffat sig rätt att disponera Hovgårdshemmanets andel av ån. Vid förrättningar, som föregick brukets anläggande, förvärvades även rätt till dammfäste på den motsatta Skäppebosidan. Vidare behandlades frågor angående upp-dämning av Törn. Bruksdriften lär successivt ha upphört under åren 1833-1843.

Ägaren till Linnefors lät år 1827 uppföra en hålldamm över Hovgårdsström ett stycke från det ställe, där den flöt ut ur Törn. Ägaren till Parismåla stämde i anledning härav den dåvarande bruksinnehavaren. I karendens yrkanden instämde hemmansägare från Törsbo by, Skälstängen, Buamåla, Plaggebo, Norrgård och Ekeboryd, vilka begärde bl a att få en viss höjd för vattnet bestämd.

I samband med rättegången, som ägde rum den 7 september 1830, besiktigades hålldammen vid Törns utlopp. Därvid befanns den södra dammarmen vara 140 och den norra 44 alnar lång. Mitt i åmynningen fanns

fyra flodluckor om två alnar vardera. Dammens höjd räknat från åns botten var tre alnar.

Efter verkställd besiktning träffade parterna en förening av följande innebörd: Ägaren av Linnefors bruk förband sig att årligen den 11 maj uppdraga flodluckorna vid bruket och att till den 15 maj, så vitt möjligt var, ha sänkt vattnet i Törn fyra tum lägre än dess dåvarande höjd efter ett märke, som skulle inhuggas i en jordfast sten i hålldammen. Vattnet skulle hållas i denna höjd till den 1 september. Om det under sommarmånaderna skulle inträffa ett så häftigt vattenflöde, att det ej stod i bruksägarens makt att sänka vattenståndet till den föreskrivna höjden, befriades han från åtal, om han vid den övre dammen höll alla flodluckorna öppna. Luckornas antal skulle ökas till sex, envar om två alnars bredd.

Sedanföreningen blivit uppläst för parterna, lät synerätten i ett 100 alnar från hålldammens södra arm befintligt klippstycke borra ett hål - en och en halv decimaltum djupt - vars övre kant skulle utgöra märke för vattnets höjd under den överenskomna årstiden. Häradssynerätten fastställde därefter föreningen (se aktsid 1764-1775).

I en rättegång mellan Vissefjärda och Emmaboda församlingars pastorat samt Kammaradvokatfiskalsämbetet, å ena, och ägaren av Linnefors, å andra sidan, meddelade Kungl Maj:t dom den 31 oktober 1944. I denna reglerades Hovgårdshemmanets rätt att tillgodogöra viss del av Skäppebos vattenrätt.

I annat sammanhang har Linneforsverkets ägare erhållit rätt att nyttja även det vatten, som Skäppebo disponerade för drift av en husbehovskvarn, mot rätt till fri förmalning av all på Skäppebohemmanet skördad spannmål.

I Linneforsån finns ^{nu/} i mer eller mindre fullständigt skick dels Linnefors nedre anläggning längst ned i vattendraget, dels Linnefors övre anläggning (Linnefors kraftverk) nedströms en järnvägsbro och dels närmast sjön rester av en hålldamm (se aktsid 664 och

678). Linnefors nedre anläggning är raserad och berörs ej av åtgärder i samband med en vidgad reglering av Törn. Linnefors övre anläggning och hålldammen blir däremot berörda och beskrivs därför närmare nedan.

Linnefors övre anläggning.

Den nuvarande dammbyggnaden vid Linnefors består av följande delar från vänster till höger räknat (se aktsid 688 och 689):

1. Landfäste på mark till $\frac{1}{2}$ mantal Skäppebo 1:1;
2. Dammkropp av sten och jord, cirka 35 m lång och med krönet på höjden från + 115,30 till + 115,40 m;
3. Utskov, bestående av fyra vattenöppningar med en sammanlagd fri bredd av $(1,17 + 1,21 + 1,20 + 1,21 =)$ 4,79 m och med trösklarna på höjden + 113,81 à 113,79 m. Öppningarna avstängs med spetluckor. Till samtliga öppningar är ålfisken anslutna;
4. Utskov, bestående av två vattenöppningar med en sammanlagd fri bredd av $(1,23 + 1,18 =)$ 2,41 m och med trösklarna på höjden + 113,79 m. Till dessa lucköppningar finns icke ålfisken anslutna;
5. Dammkropp av sten och jord, cirka 19,45 m lång och med krönet på höjden + 115,55 m;
6. Intag till kvarn och såg, bestående av två lucköppningar med en sammanlagd fri bredd av $(0,94 + 0,92 =)$ 1,86 m och med trösklarna på höjden + 113,23 respektive + 113,28 m;
7. Dammkropp av sten och jord, cirka 65 m lång och med krönet lägst på höjden + 115,30 m;
8. Landfäste på avstyckning från $\frac{1}{2}$ mantal Hovgård Östergård 1:1 och $\frac{1}{2}$ mantal Hovgård Västergård 2:1.

Linnefors kraftverk är numera nedlagt men nyttjades för kvarndrift innan staden övertog anläggningarna. Verket har beskrivits i plan på aktsid 664 och 678 samt i profil på aktsid 690.

Såväl ägaren till kvarnen som mjölnaren där har uppgett att de fritt hushållat med vattnet och endast iakttagit den för sommartid bestämda dämningssgränsen samt att alla luckor i dammbyggnaden stängts när kvarndriften slutat för dagen.

Avbördningsförmågan hos dammen har illustrerats på aktsid 709 som kurva "A". Dammen förmår avbörda $11,6 \text{ m}^3/\text{s}$ vid ett vattenstånd på höjden + 114,77 m. Exceptionella högvattenföringen $12 \text{ m}^3/\text{s}$ kan avbördas

vid ett vattenstånd på höjden + 114,81 m.

Hålldammen vid Törns utlopp

Sedan ingenjören Walter Andreasson under skriftväxlingen i målet (se aktsid 1578) upplyst att han påträffat rester av utskovspartiet i hålldammen, har staden vid huvudförhandlingen i målet anfört följande beträffande denna damm: Numera finns endast en stendamm och de av Andreasson påträffade resterna kvar av hålldammen. Att döma av dammresterna torde krönet ha legat på höjden + 115,4 m. Enligt 1830 års förening skulle hålldammen förses med sex luckor, envar om 2 alnars bredd. Den sammanlagda fria bredden skulle således vara 12 alnar, eller 7,2 m. En jämförelse med dammen vid Linnefors kraftverk visar att denna damm har utskov med en sammanlagd fri bredd av samma mått. Det kan därför icke uteslutas att ägaren av Linnefors bruk, i stället för att ombygga hålldammen i enlighet med innehållet i föreningen, lät uppföra en ny damm nedströms. De sparrändar Andreasson påträffat ligger på höjderna + 113,84 respektive + 113,94 m. Tröskeln i Linnefors dammbyggnad ligger på höjderna + 113,79 och + 113,81 m. Nivåerna för sparrändarna och tröskeln ligger således mycket nära varandra, och man torde kunna utgå från att tröskeln i hålldammen legat ungefär på höjden + 113,9 m.

Dämningsgräns vid hålldammen

Som ovan berörts åtog sig ägaren av Linnefors bruk i 1830 års förening att årligen den 11 maj uppdraga flodluckorna och till den 15 maj, såvitt möjligt var, ha sänkt vattnet i Törn till det genom synerättens försorg utförda vattenmärket, vars överkant avvägts till höjden + 114,77 m. Till denna höjd fick vattnet uppdämmas under tiden den 15 maj - den 31 augusti. Vattenmärkets läge framgår av karta (se aktsid 664).

Under tiden den 1 september - den 11 maj torde bruksägaren ha varit berättigad att uppdämma Törn så långt det var möjligt med den gamla hålldammen, d v s praktiskt taget till dess krön, vilket motsvarar höjden + 115,4 m.

Sedermera vattenrättsingenjören Rickard Smedberg har uppgivit i ett den 14 oktober 1918 dagtecknat utlåtande - upprättat på uppdrag av AB Kalmar Kol- och Trävaruaffär - förutom synerättens märke ett högvattenstånd 0,5 m högre än märket, motsvarande höjden + 115,27 m. I en utredning, åberopad av ägaren till Skäppebo i den process, som ändade med Kungl Majts dom den 31 oktober 1944, uppgavs den då tillämpade vinterdämningsgränsen till + 115,35 m. Det syns vara möjligt att räkna med en dämning under tiden 1 september - 11 maj till höjden + 115,27 m.

Någon bestämd undre gräns för vattnet syns ej ha funnits. Vattenytan torde normalt ha avsänkts cirka 0,5 m, eller till höjden + 114,27 m, vilket torde kunna betecknas som normalt lågvattenstånd. År 1959 hade vattenytan i Törn sjunkit till + 114,11 m när staden övertog vattenhushållningen. Vattenytan sjönk därefter i december samma år till + 114,03 m, vilket utgör lägsta observerade vattenstånd.

Havsjön

Havsjön och dess utloppså till Lyckebyån angränsas av hemmanen Djäknemåla, Bromåla, Kättilsmåla och Strågeryd i Augerums socken, Blekinge län. I den sydvästra delen skiljs Havsjön från Stora Åsjön endast genom en smal landremsa. Sjöarna kommunicerar dock inte med varandra. Havsjön avvattnas i sin sydligaste del genom ett med en damm överbyggt dike eller bäck till Lilla Åsjön (se aktsid 1437 och 1451-1456). Som framgår av kartan, aktsid 1437, ingår en del av utloppsdiket som avlopp i "Utdikningsföretaget Strågeryd-Kättilsmåla år 1932".

Havsjöns nederbördsområde omfattar vid utloppet 9 km² med 14 % sjöar. Vid utloppet i Lilla Åsjön är nederbördsområdet någon km² större. Lyckebyåns nederbördsområde omfattar vid Lilla Åsjön 785 km² med 5,7 % sjöar och vid Stora Åsjön 774 km² med 5,5 % sjöar. Karakteristiska vattenföringar vid Havsjöns utlopp under naturliga förhållanden har av SMHI uppskattats till följande värden:

Högsta högvatten	m ³ /s	0,7
Normalt -"-	"	0,3
-"- medelvatten	"	0,055
50 % varaktighet	"	0,035
75 % varaktighet	"	0,015
Normalt lågvatten	"	0,007
Lägsta -"-	"	0,000

Av SMHI uppskattade månadsmedia av oreglerad vattenföring har redovisats i tabell på aktsid 1220. Därav framgår att medelvat-
tenföringen under vegetationsperioden maj-september utgör 32
l/s. Månadsmedelvattenföringar för Havsjön dels ett normalt år,
dels ett torrår (1959) och dels två på varandra följande torrår
har illustrerats med diagram på aktsid 1442.

Avtal om dämmningsrätt m m

Havsjön är, som ovan under rubriken "Vattenrätten" berörts, regle-
rad sedan mitten av 1800-talet enligt avtal mellan Gustaf Berg-
gren i Lyckeby och strandägare vid Havsjön (aktsid 1265). I av-
talet berättigades Berggren att innehålla vattnet i Havsjön,
"dock icke utöfver den höjd detsamma nu vanligen innehar, med
rättighet att i den mån vattenbrist i Lyckeby å inträffar från
Hafsjön i samma å utsläppa det innehållna vattnet och såmedelst
sänka sjön till det djup den befintliga lokalen kan medgifva"
(citatet har hämtats från en i målet ingiven avskrift av ett ut-
drag ur inteckningsprotokollet från Östra Härad's lagtima vinter-
ting den 10 april 1858). Såvitt staden har kunnat utröna är samt-
liga strandfastigheter berörda av detta avtal.

Den nuvarande dammbyggnaden över Havsjöns utlopp ligger inom
Kättilsmåla 1:4 och består av följande huvuddelar, räknat från
höger till vänster (se aktsid 1437, 1445 och 1446):

1. Jordvall, kort, med stenmur som övergång till utskovsdammen.
2. Skibord, 1,35 m, med krönet på höjden + 63,35 m.
3. Tömningslucka, 0,9 m öppning, tröskel + 62,20 m.
4. Skibord, 1,43 m, med krönet på höjden + 63,35 m.
5. Stenmur och därefter jordvall.

År 1946 insattes en ny lucka i dammen, och vidare utbyttes på vänster sida en träbjälke mot betong. Några utskovsdelar, som var bestämmande för avbördningen, ändrades enligt uppgift ej. Samtidigt med detta arbete, liksom vid senare tillfällen, gjordes försök att tätta dammbyggnaden. Några andra åtgärder är icke kända. Den nuvarande dammbyggnaden kan antagas vara laglig i befintligt skick.

Vattenhushållning m m

Enligt vad som uppgivits har luckorna i utskovet aldrig öppnats i annan avsikt än att förbättra lågvattenföringarna, och detta har under tiden efter 1937 endast skett åren 1938 och 1959. Flödesvattnet har helt avbördats över skiborden.

Vid avrinning över skiborden kan vegetationsmedelvattenföringen avbördas vid ett vattenstånd om $(63,35 + 0,10 =) + 63,45$ m. Vid avtappning genom tömningsluckan kan normala lågvattenmängden, 7 l/s, avbördas vid ett vattenstånd av 8 à 10 cm över tröskeln, d v s på höjden + 62,3 m. Vid exceptionella tillfällen kan vattenytan sjunka ned till tröskeln + 62,2 m.

PARTERNAS TALAN ANGÅENDE STADENS RÄTTIGHETER I SJÖARNA

Törn

Svangårds huvudmän har anfört följande: Det vitsordas att dämning till + 114,77 m kan anses såsom laglig för tiden 15 maj - 31 augusti. Vad däremot angår dämningens höjdläge för övrig tid av året finns inget som styrker att höjden + 115,27 m skulle vara gällande. Av de gamla handlingarna framgår att dämningen under sommartid skulle avsänkas fyra tum. Detta kan sägas utgöra ett bevis för att höjden + 114,87 m skulle vara tillåten dämningens gräns under tiden 1 september - 11 maj. Visserligen har dämning förekommit över denna höjd men då endast under kortare perioder om högst en månad per år. Staden har hävdats, att Linneforsverkets ägare skulle vara berättigad att dämna till hålldammens krönhöjd, eller + 115,4 m. Dammens konstruktion och utseende ger dock icke något stöd för att en sådan dämning ens har varit möjlig. I avsaknad av uppgifter om dammluckornas höjd torde den gamla dämningens gräns icke kunna rekonstrueras. Vattenrättsingenjör Smedbergs uppgift om ett högvatten-

ståndsmärke på höjden + 115,27 m synes endast avse ett märke som utvisar högsta uppmätta vattenstånd i sjön, och kan inte anses utgöra någon dämmningsgräns. Inget tyder således på att någon dämning utöver höjden + 114,87 m skulle vara laglig. Någon sänkingsgräns kan inte vitsordas. Dämningen av Törn syns under de senaste hundra åren endast ha utnyttjats för drift av såg och kvarn. Någon större avsänkning av vattenståndet i sjön förefaller ej ha skett, vilket bland annat torde bero på att luckorna endast hölls öppna de tider då vattenverken drevs och på att dessa verk inte kunde erhålla tillräcklig drivvattenmängd vid lägre vattenstånd i sjön. Den av staden som normal sänkingsgräns angivna höjden + 114,27 m kan därför inte betraktas som annat än en exceptionell lågvatten-gräns. Det framgår även av utredningen i målet (aktsid 130) att det, när vattenståndet nedgått mot höjden + 114,27 m, varit omöjligt att driva kvarnen. Höjden + 114,03 m torde inte ha något med en laglig sänkingsgräns att göra utan är en under senare tid tillskapad exceptionell lågvattengräns, som syns ha tillkommit genom att olagliga sprängningar och grävningar utförts i sjöns utlopp. Någon laglig rätt att sänka vattenståndet ner mot nivån + 114,27 m torde följaktligen aldrig ha förelegat.

Lindgrens huvudmän har anfört: Av utredningen framgår att dämning sedan lång tid tillbaka ägt rum till höjden + 114,77 m under tiden 15 maj - 31 augusti. Vad beträffar vattenståndet under tiden den 1 september - 11 maj torde det vara ostridigt att detta har varit uppe vid de höjder som anges i utredningen. Därav vittnar bl a märken utmed stränderna. Markägarna uppger dock, att de höga vattenstånden varit kortvariga och endast inträffat i samband med flöden. Det torde vara uppenbart att vinterdämning har fått ske i viss utsträckning över höjden + 114,77 m, eftersom inga bestämmelser härom fastställdes i samband med 1830 års överenskommelse. I utredningen finns dock inget som styrker att rätt till dämning upp till höjden + 115,27 m föreligger. På grund härav kan staden inte åberopa rätt till högre dämning under vintern än den, som i ansökan föreslagits gälla under tiden den 15 maj - 31 augusti, eller till nivån + 115,07 m. Enligt stadens utredning torde det normala lågvattenståndet vara + 114,27 m och det lägsta observerade + 114,03 m (år 1959). På grund av att tröskelnivån i den

gamla hålldammen inte kan ha legat lägre än + 113,9 à + 114,0 m och att vattnet använts som drivkraft, torde vattenståndet ytterst sällan ha varit nere vid höjden + 114,27 m. Vid detta låga vattenstånd måste nämligen den framrinnande vattenmängden genom hålldammen ha varit otillräcklig och fallförlusten ned till utnyttjningsstället mycket stor, varför tappning vid så låg nivå tillgripits endast i nödfall. Vattenståndet + 114,27 m torde därför få anses som lägsta lågvatten. Att vattenståndet år 1959 var nere vid nivån + 114,03 m kan inte tillmätas någon betydelse, då detta ägt rum under helt andra förutsättningar än de som sedan gammalt varit rådande för sjöns reglering.

Staden har härtill framhållit bl a följande: Parterna i 1830 års överenskommelse avsåg endast att fixera sommardämningsgränsen i förhållande till det för dagen rådande vattenståndet. Det finns ingenting som tyder på att detta motsvarade vinterdämningsgränsen. Man torde i stället kunna notera att markägarna år 1830 inte ansåg det vara påkallat att begränsa dämningen under tiden den 1 september - 11 maj till en fix höjd. En dämning i sådan utsträckning, som var möjlig med dammbyggnaden, medförde sannolikt inte skador utmed sjön. Vid bedömning i dag av frågan huruvida skada förorsakas av viss dämning under vintern, måste man utgå från de vid tiden för överenskommelsen bestående förhållandena och då rådande betraktelsesätt. Markägarna önskade att under tiden 15 maj - 31 augusti kunna skörda sina mader men hade ingenting emot - eller kanske snarare ville - att maderna skulle sättas under vatten på vintern. När det gäller att bedöma den höjd, till vilken hålldammen medgav dämning, har man god ledning av de kvarvarande resterna, som visar att en dämning till + 115,27 m var möjlig. I det mål, som slutade med Kungl Maj:ts dom den 31 oktober 1944 talas i den tekniska utredningen om den då tillämpade vinterdämningsgränsen på följande sätt: "Sedan själva verkdammen vid Linnefors numera höjts så att ett vattenstånd upp till höjden + 100,60 m motsvarande den nu tillämpade vinterdämningsgränsen i sjön Törn kan innehållas, har den förutnämnda hålldammens funktion bortfallit". Höjden + 100,60 m motsvarar + 115,35 m enligt Rikets allmänna kartverks höjdsystem. Det anförda torde styrka att staden äger rätt att uppdämma vattenytan i Törn till i varje fall

höjden + 115,27 m under tiden den 1 september - 11 maj.

Gentemot påståendet från Svängårds huvudmän att det inte föreligger någon laglig rätt att sänka vattenståndet ned mot nivån + 114,27 m och att höjden + 114,03 m är en under senare tid genom olagliga åtgärder tillskapad exceptionell lågvattengräns har staden anfört följande: Sedan staden år 1959 övertog Linnefors kraftverk har icke vidtagits några åtgärder som kunnat påverka Törns avbördningsförmåga. I detta sammanhang kan erinras om uppgiften i 1830 års beskrivning av hålldammen, att dammens höjd räknad från åns botten var tre alnar. Detta skulle motsvara ett bottendjup om + 113,6 m d v s samma bottenhöjd som i dagens läge. Om några åtgärder blivit vidtagna syns de således inte ha inneburit någon nygrävning utan endast rensningar. Påståendet av Lindgrens huvudmän att vattenytan ej ofta sänks ned till + 114,27 m skulle möjligen kunna äga giltighet för tiden efter det hålldammens funktioner övertagits av Linnefors verkdamm. Möjligheterna till uttag av vatten var emellertid ej så små ens vid låga vattenstånd. Om tröskeln i hålldammen var förlagd på höjden + 113,9 m, skulle vid vattenståndet + 114,03 m $0,6 \text{ m}^3/\text{s}$ ha kunnat avbördas vid fritt överfall genom ett utskov med 7,2 m fri bredd. Förutsättningarna för att uttaga vatten genom sänkning av vattenytan är som synes goda. Den av Svängårds huvudmän påpekade uppgiften i utredningen (aktsid 130), att vattenytan i mitten på juli 1959 sjunkit så djupt att det inte var möjligt att driva verket, skall kompletteras med orden "med full drift". Det kan nämnas att driften vid Linnefors år 1959 fortsatte även sedan vattenytan i Törn sjunkit under + 114,27 m och att staden övertog skötseln av Linneforsdammen först den 12 oktober 1959, då vattenytan sjunkit till höjden + 114,11 m. Om markägarna år 1830 önskat begränsa rätten till sänkning av Törns vattenyta till viss höjd, hade de säkerligen sett till att bestämmelser härom intagits i överenskommelsen. Rätten till avsänkning måste bedömas med hänsyn härtill och till den vid denna tidpunkt rådande uppfattningen samt förhållandena i övrigt. Man kan följaktligen utgå från att dammen vid denna tidpunkt var en hålldamm, med vilken vatten fick innehållas itill tidigare angivna gränser, och att vatten fick tappas i den utsträckning, som var möjlig med ett utskov med en fri öppning

om 7,2 m. Härav följer att man inte kan fixera några fasta sänkingsgränser, utan dessa är beroende av utskovsanordningar och vattentillgång.

Havsjön

De av staden påstådda rättigheterna i Havsjön har ej föranlett annan erinran än att Svangårds huvudmän framhållit att något stöd, förutom den nuvarande dammens konstruktion, inte finns för den av staden angivna dämmnings- respektive sänkingsgränsen men att rätt till reglering av sjön inom dessa gränser dock icke bestrides.

Vattendomstolen.

Lika med parterna i målet finner vattendomstolen att rätt till upp-
dämning av Törn till höjden + 114,77 m föreligger för tiden den 15
maj - den 31 augusti.

I fråga om rätten till dämning under vinterhalvåret (1 september - 11 maj) kan till en början anmärkas att kärandena i 1830 års process instämde ägaren av Linnefors bruk "med påstående dels om ersättning för kärandena tillfogad skada å deras slättervall genom år 1828 verkställd vattenuppdämning vid Linnefors Bruk och dels att bruksägaren för framtiden måtte förbjudas göra slik uppdämning samt viss höjd bestämmas varutöver vattnet vid Linnefors icke fick uppdämmas." Den därefter träffade föreningen innebar att "alla hittills väckta anspråk på ersättning för genom vattnets uppdämmande förorsakat lidande skulle försvinna" mot att bruksägaren iakttog de hushållningsbestämmelser som ovan närmare redovisats.

Innehållet i förlikningen jämfört med kärandenas talan visar att det för strandägarna väsentliga var att få en från jordbrukssynpunkt godtagbar dämmningsgräns fastställd för sommarhalvåret. I föreningen berörs inte alls dämningen under vinterhalvåret trots att talan avsåg fastställande av en höjd "varutöver vattnet vid Linnefors ej fick uppdämmas". Detta har sin förklaring däri, att sådan dämning var, med de bruksningsmetoder som då tillämpades, av underordnat

intresse för jordbrukarna. För bruksägaren däremot var rätten till vinterdämning av betydande värde.

På grund av det nu anförda finner vattendomstolen styrkt att bruksägaren under vinterhalvåret ägde rätt att dämna så långt hålldammen medgav.

Staden har försökt rekonstruera hålldammens utseende och därvid funnit att dammarna varit uppbyggda av sten och att dammkrönet somhögst varit beläget på nivån + 115,4 m. Med en sådan dammkonstruktion har det - på grund av att dammen i de högre partierna sannolikt inte var tät - saknats möjlighet att under någon längre tid hålla vattnet uppdämt till nivåer i närheten av dammkrönet. Detta styrks också av uppgifter från bl a Lindgrens huvudmän om att vattnet i Törn varit uppe vid nivån + 115,27 m - vilket lär framgå av märken utmed stränderna - men att så höga vattenstånd varit kortvariga och endast inträffat i samband med flöden. På grund härav kan någon rätt att under hela vinterhalvåret tillämpa sådan dämning ej ha förelegat. Däremot måste det kunna antagas att sådan rätt funnits i samband med flöden som ej kunnat magasineras inom de för normala förhållanden tillämpade gränserna. Enligt domstolens uppfattning är således rätten att dämna till + 115,27 m begränsad till flödestillfällen.

Även dämningen under övrig tid av vinterhalvåret måste ha varit beroende av hålldammens täthet. Då närmare uppgifter om dammens utförande ej finns tillgängliga, anser sig vattendomstolen inte kunna utgå från att vinterdämningsgränsen varit belägen på en högre nivå än 30 cm över sommardämningsgränsen, eller på höjden + 115,07 m.

Vad beträffar rätten till avsänkning av sjön innehåller utredningen (se aktsid 130), som Svängårds huvudmän påpekat, en uppgift av Linneforsverkets ägare att Törns vattenyta i mitten av juli 1959 sjunkit så djupt, att det inte längre var möjligt att driva vattenverket. Enligt ägarens uppskattning hade vattenytan då sjunkit cirka 50 cm under sommardämningsmärket, d v s till en höjd omkring + 114,27 m. Staden har sedermera förklarat att äga-

rens uppgift om möjligheterna att driva verket skall kompletteras med orden "med full drift".

I 1830 års mål avhandlades ej bruksägarens rätt till avsänkning av vattnet i sjön. Något motstånd från jordbruksintressets sida mot en avsänkning torde emellertid inte ha funnits, och mest sannolikt är att bruksägaren avsänkte vattnet i den utsträckning det med utskovsordningarnas dåvarande utformning kunde från driftsekonomisk synpunkt anses förnuftigt. 1830 års förening medförde fö ökade möjligheter att avsänka sjön på grund av föreskriften om att flodluckornas antal skulle ökas till sex.

Även om bruksägarens uppgift rörande förhållandena i juli 1959 kompletteras på sätt staden anfört, framstår det som klart att vattenstånd ned mot + 114,27 m varit kritiska från driftssynpunkt. Man torde kunna utgå från att bruksägaren så hushållat med vattnet, att verket kunnat hållas vid full drift. Med hänsyn härtill finner domstolen icke styrkt att rätten till avsänkning av sjön sträckt sig längre ned än till + 114,27 m.

Vad slutligen angår rättigheterna i Havsjön har någon egentlig erinran mot stadens påståenden ej framförts. Med hänsyn dels till innehållet i 1857 års avtal mellan Gustaf Berggren och strandägarna vid Havsjön samt dels till dammens nuvarande utformning (se aktsid 1445) jämförd med tidigare utförande enligt en ritning av den 26 mars 1861 (aktsid 1491) och en annan ritning - enligt uppgift från år 1887 - (aktsid 1490) finner sig även vattendomstolen kunna godtaga stadens påståenden beträffande dämmnings- och sänkingsrätt i Havsjön.

På grund av det ovan anförda skall vid den fortsatta prövningen förut-sättas att staden nu äger rätt till reglering av Törn och Havsjön mellan de gränser som nedan angives.

Törn

Dämmningsgränser:

15 maj-31 augusti + 114,77 m

1 september-11 maj + 115,07 m med rätt att vid kraftiga flöden tillfälligt öka dämningen till + 115,27 m

11-14 maj övergång från + 115,07 till + 114,77m.

Sänkingsgräns: + 114,27 m

Havsjön

Dämningsgräns: + 63,45 m

Sänkningsgräns: + 62,3 m

FÖR VATTENBORTLEDNINGEN ERFORDERLIG REGLERING M M.

Enligt ovan återgivna delar av den tekniska utredningen erfordras att ett vattenmagasin om $8,2 \text{ Mm}^3$ finns tillgängligt för tappning, om en vattenföring av $0,6 \text{ m}^3/\text{s}$ vid Kättilsmåla skall kunna upprätthållas under en lågvattenperiod av samma karaktär som den år 1959. Av detta magasin bör enligt stadens mening $5,7 \text{ Mm}^3$ förläggas i Törn och $2,5 \text{ Mm}^3$ i Havsjön. Staden har anfört i huvudsak följande angående den reglering och de byggnadsåtgärder som tillskapandet av dylika magasin nödvändiggör.

Törn

Utöver den vattenmängd, som behövs för tappning under lågvattenperioder, erfordras magasin dels för utjämning av flöden och normala vattenföringar, för tappning i Linneforsån och för täckande av avdunstningsförluster samt dels som reserv på grund av osäkerheten i beräkningsunderlaget och svårigheten att undvika förluster på den långa sträckan - omkring 60 km - mellan Törn och Lyckeby. Det totala magasinetsbehovet i Törn beräknas därför uppgå till cirka $10.000.000 \text{ m}^3$, vilket ungefär motsvarar det nuvarande magasinets storlek.

Med hänsyn till beskaffenheten hos Törns stränder (se aktsid 626-677), till befintliga tekniska föremål utmed sjön (se förutom aktsid 626-677 även 284-338, 749-756 och 795-831) samt till sjöns med vattenståndets olika höjd varierande areal (se aktsid 179) har magasinet förlagts inom nedan angivna gränser.

<u>Dämningsgräns</u>	<u>Nuvarande</u>	<u>Yrkad</u>
1 september-11 maj	+ 115,27	+ 115,27
15 maj-31 augusti	+ 114,77	+ 115,07
12 maj-14 maj		övergång från + 115,27 till + 115,07 utefter en rät linje.
		+ 114,80

Lågvattenföringsgräns, varmed avses den gräns som ej får underskridas med mindre det erfordras för att tillsammans med tappning från Havsjön säkerställa en vattenföring i Lyckebyån vid Kättilsmåla om $0,6 \text{ m}^3/\text{s}$.

Bestämmelserna är så utformade, att vattenståndet i Törn vid reglering inte skall sjunka lägre än vad som varit förhållandet ett exceptionellt torrår som 1959. Under alla normala år höjs lågvattenståndet avsevärt. Regleringen skulle således ha medfört högre vattenstånd under hela sommar- och höstperioden 1959 (se aktsid 182).

Byggnadsåtgärder m m

Regleringen skall i framtiden skötas med en regleringsdamm i ungefär samma läge som den befintliga hålldammen vid sjöns utlopp. Dämningen vid Linneforsdammen skall upphöra i vad avser sjöns vattenstånd. Förhållandena nedströms dammen skall inte ändras i något avseende som är bestämmande för avbördningen ur sjön. Det gäller därför att bestämma dimensioner för Linneforsån som motsvarar vattendragets nuvarande utseende och meddela bestämmelser för Linneforsdammen. Följande byggnadsåtgärder blir nödvändiga.

1. En ny regleringsdamm bestående av följande delar från vänster till höger räknat (se aktsid 638, 678 samt 693-708):

a. Jordvall, cirka 273 m lång, med krönet - 1,0 m brett - på höjden + 116,30 m samt med slänterna i lutning 1:1,5 mot landsidan och 1:2 mot vattensidan. Slänten på uppströmssidan stenbekläds till höjden + 115,6 m. Återstoden jämte krönet kläds med grästorv. Utmed vallen framdrages en väg till utskovet och längs vägens nedströmssida ett valldike med 0,3 m bottenbredd och en slänthlutning av 1:1,5. Valldiket förbinds med ån genom ett utloppsdike. Mellan jordvallen och vägen framdrages ett täckdike. Vägen ansluts till en norr om dammen befintlig väg, som ingår i Linnefors-Tinkelsbo vägsamfällighet. Samtliga åtgärder kommer att utföras inom Skäppebo 1:1 och 1:5 i Vissefjärda socken, Kalmar län;

b. Utskovsparti av betong med tröskeln på höjden + 113,20 m och försett med dels en maskinmanövrerad sektorlucka med 7,20 m fri öppning dels en hävert med dimensionerna 1,00 x 0,70 m, utrustad med två skänklar som uppdrages till höjden + 115,27 m. Utskovspartiet förses med anordningar för sättavstängning avsedda att användas vid reparationstillfällen;

tidigt

c. Jordvall, cirka 200 m lång, utförd på samma sätt som vällen under a. och likaledes försedd med ett valldike, allt inom Hovgård 1:1, 2:1 och 3:1 i ovannämnda socken.

tidigt

2. Linneforsåns avbördningsförmåga på sträckan ned till dammen vid Linnefors övre anläggning skall bibehållas för framtiden genom rensningar. För kontroll vid framtida underhållsarbeten bör dimensionerna för ån nu fastställas. Följande data skall gälla:

Bottenbredd	4 m
Släntlutning	1:2
Bottenlutning	0,7:1000
Bottenhöjd vid blivande regleringsdamm	+ 113,57 m

Vid åns korsning med järnvägsbron ändras sektionen på en sträcka av 10 m till 6 m bottenbredd (se aktsid 680, 684, 685, 687 och 709).

tyg

För rensningsarbetenas praktiska utförande och för undvikande av alltför ofta återkommande rensningar är det nödvändigt med en viss tolerans, förslagsvis 20 cm. Staden skall således vara skyldig att ständigt hålla Linneforsån på sträckan Törn-dammen vid Linnefors övre anläggning upprensad till de sektioner som ovan angivits men äga rätt att hålla 20 cm djupare sektioner. Rensningsmassor uppläggs utmed åns kanter, dock högst till nivån + 115 m. Nu berörda arbeten kommer att utföras inom Skäppebo 1:1 och Hovgård 3:1.

3. Dammen vid Linnefors övre anläggning erfordras ej för den framtida regleringen. Samtliga luckor i dammens utskov skall därför borttagas, och utskovet kommer därefter att ständigt hållas öppet. Intågets luckor hålls stängda vid högvattenavbördningsmen öppnas för att möjliggöra lågvattenavtappning i enlighet med hushållningsbestämmelserna nedan.

tidigt

4. En inom Törestorp 2:1 (tidigare Törestorp 1:1) befintlig jordvall (se aktsid 647) måste höjas, vilket i huvudsak skall utföras på samma sätt som vallarna i regleringsdammen. Vallen får en längd av cirka 125 m och en krönhöjd av + 116,2 m. Nedanför vallen upptages ett dike med 0,3 m bottenbredd och släntlutningen 1:1,5.

Vallen och diket, som skall utföras inom Törestorp 2:1 och Södra Målatorp 1:37, har beskrivits på ritningar, aktsid 710-712.

5. Ett dike inom Skälstånga 1:2 måste fyllas, så att vatten hindras att avrinna söderut genom den trumma, som på plansch 28a (aktsid 651) betecknats med "28:1".

För att vägen utmed regleringsdammen skall kunna användas måste staden slutligen ha möjlighet att nyttja en enskild väg, som ingår i Linnefors-Tinkelsbo vägsamfällighet, på sträckan från vägkorset mellan Karamåla 1:8 och 1:9 västerut fram till anslutningen med vägen från dammen (se aktsid 664 och 1760-1761).

Hushållningsbestämmelser

Vid vattenstånd över höjden + 114,80 m, d v s över lågvattenföringsgränsen, skall, i vad på utskovsluckans skötsel beror, så hushållas med vattnet, att vattenytan inte överstiger nivån + 115,27 m under tiden den 1 september - den 11 maj och nivån + 115,07 m under tiden den 15 maj - den 31 augusti.

Tappningen må helt avbrytas.

Vattenstånd under + 114,80 m. Säkerställandet av vattentillgången vid vattenverket i Lyckeby, dock högst $0,6 \text{ m}^3/\text{s}$ vid Kättilsmåla, räknat som medeltal per månad eller tömningsperiod, får ske genom utnyttjande av magasinerna i Törn och Havsjön med fördelning mellan dessa så, att det alltid råder ett samband mellan vattenstånden i sjöarna i enlighet med en sambandskurva på aktsid 181, dock med rätt till en variation i Havsjön om $\pm 20 \text{ cm}$.

Linneforsdammen. Det 7,2 m breda utskovet skall alltid hållas öppet. Det 1,86 m breda intagsutskovet får öppnas för att möjliggöra erforderlig lågvattenavtappning ur Törn i enlighet med hushållningsbestämmelserna.

1817

Havsjön

Med hänsyn till beskaffenheten hos Havsjöns stränder (se aktsid 1435-1440) samt till sjöns med vattenståndet varierande areal (se aktsid 1443) har som övre dämmningsgräns bestämts nivån + 64,1 m och som sänkningsgräns höjden + 61,3 m.

Byggnadsåtgärder m m.

1. En ny regleringsdamm skall uppföras över Havsjöns utlopp och förläggas inom Kättilsmåla 1:4 i Augerums socken nedanför den befintliga dammen. Från höger till vänster räknat skall den nya dammen bestå av följande huvuddelar (se aktsid 1437 och 1447-1450):

a. Jordvall, cirka 30 m lång, med krönet - 1,0 m brett - på höjden + 65,1 m samt med slänterna i lutning 1:1,5 mot landsidan och 1:2 mot vattensidan. Slänten på uppströmssidan förses med stenbeklädnad upp till höjden + 64,3 m. Återstoden jämte krönet kläds med grästorv. Nedanför vallen upptages ett dike med 0,3 m bottenbredd och en slänthlutning av 1:1,5. Diket förbindes med Havsjöns utloppså.

b. Utskovsparti av betong försett med en hävert och ett manuellt manövrerat utskov. Häverten, som får dimensionerna 0,7 x 1,0 m, utrustas med två skänklar som uppdrages till höjden + 64,1 m. Utskovet utförs med en fri öppning om 1,0 m och med tröskeln på höjden + 60,4 m.

c. Jordvall, cirka 80 m lång, utförd på samma sätt som vallen under a.

2. Havsjöns utloppså skall fördjupas på sträckan från den befintliga dammbyggnaden till Lilla Åsjön, så att den erhåller följande dimensioner (se aktsid 1451 och 1453-1456):

Bottenbredd: 0,5 m i jord
2,0 m i berg

Slänthlutning: 1:1,5 i jord
5:1 i berg

Bottenlutning: 1,7:1000

Bottenhöjd vid
dammbyggnaden: + 60,40 m.

Från dammbyggnaden upptages vidare en kanal ut i Havsjön i den sträckning som betecknats "Linje II" på kartan, aktsid 1437. Kana-

len utföres med en bottenbredd av 2 m, en släntlutning av 1:1,5 i jord och 5:1 i berg samt horisontal botten på höjden + 60,4 m (se även aktsid 1451 och 1452). De i samband med fördjupningen av utloppsån upptagna massorna upplägges på sätt framgår av aktsid 1437 och 1452-1456. Under denna punkt upptagna arbeten kommer att utföras inom Kättilsmåla 1:4 samt Strågeryd 1:2 och 1:43. Massorna från kanalen i sjön skall uppläggas i samråd med markägarna.

3. En jordvall på Kättilsmåla 1:59 måste höjas, vilket utföres i huvudsak på samma sätt som arbetena med jordvallarna i regleringsdammen. Nedanför vallen upptages ett valldike som genom ett 120 m långt dike förbindes med punkt E i avloppet för Utdikningsföretaget Strågeryd-Kättilsmåla år 1932 (se aktsid 1439, 1460 och 1462-1464).

4. Över det smalaste partiet mellan Stora Åsjön och Havsjön utföres en kanal med avstängningsdamm, allt inom Kättilsmåla 1:59. Kanalen får följande dimensioner (se aktsid 1437, 1458 och 1459):

Bottenbredd: 0,5 m i jord
1,5 m i berg

Släntlutning: 1:1,5 i jord
5:1 i berg

Bottenlutning: 3:1000

Bottenhöjd i
Stora Åsjön: + 63,0 m

I kanalen uppföres en avstängningsdamm av betong med en fri öppning av 1,6 m och med tröskeln på höjden + 62,90 m (se aktsid 1457). För tillfart till dammarna erfordras vidare att staden erhåller rätt att i enlighet med markeringar på kartor (aktsid 1437, 1439 och 1762) dels nyttja den s k Bäckeskallavägen från gränsen mellan Kättilsmåla 1:4 och Strågeryd 1:2 till ett vägkors beläget 1.200-1.300 m ostsydost därom, dels nyttja vägens förlängning över Kättilsmåla 1:4, 1:14 och 1:59 fram till anslutningen med den enligt nedan avsedda vägen till dammbyggnaden mellan Havsjön och Stora Åsjön, dels anlägga en väg inom Kättilsmåla 1:4 och 1:59 från Bäckeskallavägens förlängning och förbi dammbyggnaden över Havsjöns utlopp fram till en enskild väg inom Kättilsmåla 1:59, dels nyttja den enskilda vägen på sträckan fram till anslutningen med allmänna vägen Kättilsmåla-Bromåla dels ock anlägga en väg

inom Kättilsmåla 1:59 från Bäckeskallavägens förlängning fram till dammen mellan Havsjön och Stora Åsjön.

Hushållningsbestämmelser

Dammen vid Havsjöns utlopp. Tappning från Havsjön skall ej ske i annan utsträckning än som är nödvändigt för att undvika dels att vattenytan i Havsjön stiger över höjden + 64,1 m och dels att vattenföringen i Lyckebyån sjunker under behovet vid vattenverket i Lyckeby, eller högst 0,6 m³/s räknat som medeltal per månad eller tömningsperiod. Säkerställandet av vattentillgången vid Lyckeby skall ske genom utnyttjande av magasinerna i Törn och Havsjön med fördelning mellan dessa så, att det alltid råder ett samband mellan vattenstånden i sjöarna i enlighet med vad som framgår av sambandskurvan på aktsid 181; dock med rätt till en variation i Havsjön om \pm 20 cm.

Dammen mellan Stora Åsjön och Havsjön. Luckan i dammen mellan Stora Åsjön och Havsjön skall öppnas i den utsträckning som krävs för att vattenytan i Havsjön - när tappning därifrån ej sker - skall hållas så hög som möjligt, dock högst + 64,1 m.

FÖRHÅLLANDEN UNDER BYGGNADSTIDEN

Några konkreta planer rörande byggnadsarbetenas utförande finns ännu inte. Det kan emellertid visa sig nödvändigt med en avsänkning i Törn till höjden + 114,27 m och i Havsjön till + 61,3 m, dock endast till + 62,3 m under tiden den 1 maj - 30 augusti. Avsänkningen kommer att pågå under högst en säsong.

REGLERINGARNAS VERKNINGAR

Törn och Havsjön

Vattenståndsobservationerna vid Kättilsmåla från och med 1939 belyser vattentillgången i Lyckebyån med den hittillsvarande hushållningen med vattnet i Törn och Havsjön (se aktsid 155-167). Endast för år 1959 finns emellertid sådana uppgifter beträffande dessa sjöar, att deras bidrag till Lyckebyåns vattenföring kan med någon säkerhet beräknas. Om sjöarna under 1959 varit reglerade enligt det nu åbe-

ropade förslaget, skulle - med fördelning av vattenföringen i enlighet med sambandskurvan på aktsid 181 - vattenstånden i sjöarna ha varierat på sätt framgår av diagram på aktsid 182. Dessa beräkningar (se aktsid 141) förutsätter att Törns vattenstånd redan vid bristperiodens början varit avsinkt till nivån + 114,80 m, motsvarande övre gränsen för reservmagasinet. Den goda tillgången på vatten i januari och även april 1959 skulle dock sannolikt ha medfört något högre vattenstånd i utgångsläget. Man torde därför inte ha behövt tillgripa reservmagasinet förrän ett stycke in på bristperioden. Vattenståndet i Törn skulle under hela vegetationsperioden ha legat högre än vad fallet var 1959, och den reglerade vattenytan skulle inte förrän omkring den 10 december ha sjunkit ned i jämnhöjd med den uppmätta. Återfyllnaden skulle ha skett i minst samma takt som i verkligheten skedde.

I Havsjön skulle under rekreationsperioden - vilken kan förutsättas vara slut med utgången av augusti - vattenytan ha sänkts något mindre än 1,0 m under den nu yrkade dämmningsgränsen (se aktsid 182). Återfyllnaden i Havsjön skulle genom överledningskanalen från Stora Åsjön ha varit verkställd upp till höjden + 63,85 m i mitten av januari 1960 och varit helt avslutad mot slutet av mars samma år.

Under normala år kommer för båda sjöarna vattenståndsavsänkningen att omfatta ett snävare register än vad hittills varit fallet och endast inträffa med flera års intervall, huvudsakligen på hösten.

Stora Åsjön

Regleringsåtgärderna kommer att påverka vattenstånden i Stora Åsjön, dock endast under korta perioder och i ringa utsträckning. Törns reglering kommer nämligen att höja de allra lägsta vattenstånden i Stora Åsjön, d v s vattenstånd under nivån + 63,43 m. Vidare kommer överledningen av vatten till Havsjön att medföra en något långsammare stegring av vattenytan i Stora Åsjön. Några menliga följder i sjön torde dock inte vara att vänta.

Lyckebyån

Eftersom hela magasinet i Havsjön och magasinet i Törn under lågvattenföringsgränsen skall disponeras enbart för utfyllnad av vat-

tenföringen i ån till $0,6 \text{ m}^3/\text{s}$ vid Kättilsmåla, kommer regleringarna för Lyckebyåns del att medföra en höjning av de låga vattenföringarna. Ovan lågvattenföringsgränsen i Törn finns för utjämning av normala och höga vattenföringar ett magasin om $2,2 \text{ Mm}^3$ under tiden den 15 maj-31 augusti och $4,2 \text{ Mm}^3$ under tiden den 1 september-11 maj (se aktsid 719).

Under de perioder då vatten överleds från Stora Åsjön till Havsjön kommer avrinningen nedströms Stora Åsjön att minska något. Beräknad minskning vid Kättilsmåla under återfyllnadsperioden 1959-1960 har redovisats på aktsid 1488. Höjningen av de lägsta vattenföringarna i Lyckebyån torde för intressena nedströms Kättilsmåla medföra fördel som väsentligt överstiger olägenheten av minskad vattenföring vid återfyllning av Havsjön. Den kvantitet vatten, som vid varje lågvattentillfälle tillföres ån från Törn och Havsjön, är nämligen väsentligt större och ligger därjämte inom ett värdefullare register än den som användes för återfyllning av Havsjön.

Såvitt nu kan bedömas kommer regleringarna således att få en fördelaktig inverkan på Lyckebyån.

STADENS YRKANDEN

Staden har - som talan slutligen bestämts - yrkat

- aktuellt X 1. lagligförklaring av vattenintaget i Lyckebyån utanför Kvarnbacken 1:3;
- X 2. tillstånd att genom intaget bortleda högst $0,54 \text{ m}^3$ vatten/s;
- X 3. tillstånd att för bortledningen reglera vattenståndet i Törn mellan, å ena sidan, höjderna + 115,27 m under tiden den 1 september - den 11 maj och + 115,07 m den 15 maj - den 31 augusti med rätlinjig övergång mellan dessa nivåer den 12 - 14 maj samt, å den andra sidan, höjden + 114,80; dock med rätt att sänka vattenståndet under sistnämnda nivå då detta erfordras för upprätthållande av en vattenföring i Lyckebyån vid Kättilsmåla om $0,6 \text{ m}^3/\text{s}$;
4. tillstånd att dels utföra de för Törns reglering ovan under rubriken "Byggnadsåtgärder m.m." redovisade arbetena vid punkterna s. 36 1, 2, 4 och 5, dels taga för dessa arbeten erforderlig mark i anspråk och dels nyttja den under samma rubrik angivna delen av den

vägsamfälligheten tillhöriga enskilda vägen;

5. tillstånd att reglera Havsjön mellan höjderna + 64,1 m och + 61,3 m med skyldighet att verkställa tappning endast för undvikande av överdämning eller för upprätthållande av en vattenföring om $0,6 \text{ m}^3/\text{s}$ i ån vid Kättilsmåla;

6. tillstånd att dels utföra de för Havsjöns reglering ovan under rubriken "Byggnadsåtgärder m m" redovisade arbetena vid punkterna 1-4, dels nyttja respektive anlägga de under samma rubrik angivna vägarna och dels taga för dessa åtgärder erforderlig mark i anspråk;

7. tillstånd att i samband med byggnadsarbetena avsänka Törn till nivån + 114,27 m och Havsjön till + 61,3 m; under tiden den 1 maj - den 30 augusti dock endast till + 62,3 m.

FÖRETAGETS TILLÅTLIGHET

Staden har i ansökan framhållit följande rörande företagens tillåtlighet:

Nyttan för staden av vattenbortledningen och regleringarna av Törn och Havsjön kan inte uppskattas till något bestämt värde i pengar. Det är emellertid en nödvändighet för staden att få sin vattenförsörjning ordnad på ett tillfredsställande sätt, och några andra med det sökta företaget jämförbara alternativ föreligger inte. Staden har tidigare undersökt möjligheterna att skaffa grundvatten och att genom infiltration skapa konstgjort grundvatten men utan godtagbart resultat. Kostnaderna för byggnadsåtgärder inklusive kapitaliserade årskostnader beräknas till sammanlagt 1 250 000 kr för Törn och 785 000 kr för Havsjön. Kostnaderna för skador och skadeförebyggande åtgärder m m beräknas till 450 000 kr för Törn och 115 000 kr för Havsjön. Byggnadskostnader och skador måste betraktas som ringa i jämförelse med stadens nytta av företaget, vilket därmed bör vara ekonomiskt tillåtligt. Ej heller i övrigt torde laga hinder möta mot företaget.

Yrkanden om ytterligare utredning.

Ågarna till Skäppebo 1:3 Torsten Israelsson och Anna Lisa Israelsson - vars talan i övrigt förts genom Svängård - har yrkat att en

oytillat

oytillat

klmt

opartisk utredning måtte komma till stånd rörande frågan huruvida icke staden för rimlig kostnad kan säkra sin vattenförsörjning "utan att tillgripa en för en hel bygd menlig åtgärd". Till stöd härför har de anfört i huvudsak följande: Det ifrågasättes om reglering av sjön Törn är den enda eller den ur teknisk synpunkt ens bästa lösningen för staden. Att under torrperiod leda vattnet i en öppen fåra på en sträcka som det här är fråga om innebär ett fruktansvärt slöseri jämfört med transport av vattnet i rörledningar. Om sådana användes kommer säkerligen de i Lyckebyåns nedre lopp befintliga sjöarna att räcka till. Karlskrona stads i och för sig legitima behov av att säkra vattenförsörjningen får inte drabba en hel bygd utan att alla tänkbara alternativ först prövats.

Staden har bestritt yrkandet.

Statens naturvårdsverk har under skriftväxlingen anfört bl a att överledning av vatten från Lyckebyån till Havsjön sannolikt skulle leda till en avsevärd förändring av sjöns karaktär och att företagets tillåtlighet därför inte borde avgöras utan att det föreligger en utredning som visar vilka konsekvenser en sådan överledning skulle få.

Advokaten Thorwald Fröberg i Värnamo, ombud för de sakägare, som angivits på aktsid 1512, har biträtt naturvårdsverkets krav på utredning.

Staden har vitsordat att överledningen kommer att medföra en fullständig förändring av vattnet i Havsjön.

Naturvårdsverket har vid huvudförhandlingen förklarat sig ej längre påkalla utredning; prover på vattnet i Havsjön och Lyckebyån finns redan tillgängliga.

Fröbergs huvudmän har framhållit att stadens medgivande ej utgör tillräcklig anledning att underlåta utredning. De faktiska förhållandena bör enligt deras mening klarläggas, då det ej kan uteslutas att påverkan på flora och fauna i Havsjön kan bli katastrofal.

Parternas talan i övrigt.

Länsstyrelsen i Kronobergs län har ingivit ett av fil kand Per Wramner den 3 juli 1967 dagtecknat yttrande vari anföres bl a följande: Törn är en skogs- och bygdesjö av betydande intresse från natur-

vårdssynpunkt. Den är naturskön, har ett rikt fågelliv, är värdefull som fiskevatten och har fina badstränder. Dessutom finns ett unikt gammalt kulturlandskap bevarat vid sjöns nordvästra del. Den största olägenheten med den nu planerade regleringen blir, att det högsta tillåtna vattenståndet under tiden 15 maj - 31 augusti kommer att vara 30 cm högre än nu. Även om sjön är grund och känslig för en kraftig avsänkning, torde den planerade regleringen i detta avseende inte ha någon större inverkan på landskapsbilden. Den dominerande strandtypen, utom i nordvästra delen av sjön, är den steniga och inte särskilt regleringskänsliga moränstranden. Här kommer inte en ytterligare reglering att medföra någon nämnvärd skada på naturen och landskapsbilden. Samma kan sägas om de sandstränder som finns på sjöns västra sida. Små strandkärr finns i de inre delarna av många vikar. De kommer att bli mer eller mindre fullständigt dränkta under sommaren om den planerade regleringen genomförs, vilket betyder en stark förändring av en intressant vegetationstyp. Vid Törsbo kvarn och byarna Parismåla och Trollamåla finns flacka stränder med vidsträckta mader, som tidigare slagits eller betats. Fortfarande betas, om än av ett fåtal djur, ansenliga arealer, och så sent som i fjol slogs en del av maden söder om Törsbo kvarn. Detta gör maderna vetenskapligt mycket intressanta. Parismåla och Trollamåla har en ålderdomlig prägel med unika prov på det gamla odlingslandskapet såsom slätterängar och hagmarker av olika typ. Maderna utgör ett viktigt inslag i detta gamla odlingslandskap, som i sin helhet är synnerligen värdefullt och skyddsvärt, och de kommer att allvarligt skadas om den planerade regleringen genomförs.

Länsstyrelsen har hemställt att de av Wramner framförda synpunkterna på maderna vid Törsbo kvarn samt byarna Parismåla och Trollamåla måtte beaktas i görligaste mån.

Svangårds huvudmän har, beträffande Havsjön i första hand bestritt utvidgad reglering och i andra hand yrkat minsta möjliga utvidgning, dock med förbud mot överledning av vatten från Stora Åsjön till Havsjön, samt beträffande Törn dels bestritt dämning till + 115,27 m

den 1 september - 11 maj dels yrkat att en sänkingsgräns fastställs och att domstolen bestämmer gränsen till + 114,27 m. Till stöd för sin talan har de, utöver vad ovan under rubriken "Erinringar angående befolkningsutveckling m m" återgivits, anfört huvudsakligen följande: Havsjön är en sällsynt vacker sjö med trevlig omgivning och källklart vatten, vars motsvarighet knappast torde finnas i södra delen av Sverige. Inledande av förorenat vatten från Lyckebyån till denna sjö vore därför en synnerligen olycklig åtgärd. Som ovan anförts saknas även anledning att utvidga Havsjöns reglering med hänsyn till det framtida vattenbehovet. Genomförs företaget, kommer det att medföra väsentligt minskad trevnad för närboende och en betydande förlust från naturskyddssynpunkt. Härjämte syns fisket kunna taga allvarlig skada. Med stöd av 2 kap 3 § andra stycket vattenlagen bestrids därför tillåtligheten av företaget i vad avser Havsjön.- I fråga om Törn har staden inte styrkt att det för vattenförsörjningen föreligger något behov av dämning till höjden + 115,27 m under tiden den 1 september - 11 maj. Då ej heller någon på hävd grundad rätt att dämna till denna höjd visats, bör vattendomstolen ogilla stadens talan i denna del. Det är vidare nödvändigt att en sänkingsgräns blir fastställd, och med hänsyn till vad tidigare anförts om det framtida vattenbehovets storlek bör den bestämmas till nivån + 114,27 m. Som ytterligare stöd för att en lägre gräns inte bör tillåtas kan framhållas förändringarna i grundvattenståndet runt sjön. 1959 och 1964 års låga vattenstånd i sjön visade tydligt att grundvattenståndet i den kringliggande bygden mycket snabbt följer förändringarna i sjöns vattenstånd. Åtskilliga brunnar har under dessa två år tömts, och åtgärder har i flera fall måst vidtagas. Någon vattenbrist i brunnarna har tidigare aldrig inträffat.

Kammarkollegiet och naturvårdsverket har anfört: Enligt stadens utredning beräknas vattenbehovet år 1990 uppgå till 13,19 Mm³. Det tillskott härutöver, som erfordras för att behovet år 2000 skall kunna täckas, har uppskattats till cirka 2,5 Mm³, vilket motsvarar hela det yrkade magasinet i Havsjön. Den nu tillämpade regleringen i sjön ger ett magasin om cirka 1,2 Mm³, och genom dämningshöjningen

tillskapas således ett nytt magasin på cirka $1,3 \text{ Mm}^3$. Detta magasin motsvarar mindre än 10 % av det totala vattenbehovet år 2000 och kommer att behöva tagas i anspråk först långt in på prognosperioden. Av utredningen i målet framgår att magasinet i Havsjön under åren 1939-1962 endast utnyttjats tio gånger. En gång, nämligen år 1959, har magasinet utnyttjats helt, medan det vid övriga tillfällen endast har varit fråga om en partiell användning. Magasinet, som är avsett att tjänstgöra som buffert, har dimensionerats för det behov som väntas uppkomma under tiden fram till år 2000. De akuta behov regleringen skall säkra torde emellertid kunna tillgodoses genom användande av det magasin som redan nu finns tillgängligt i Havsjön. Med hänsyn till vad nu sagts och till de felmarginaler som finns i prognosen angående det framtida vattenbehovet, kan staden ej anses ha styrkt att ytterligare reglering av Havsjön erfordras. Företaget torde därmed i denna del ej vara tillåtligt enligt bestämmelserna i 2 kap 2 § och 3 § första stycket vattenlagen. Det torde även kunna ifrågasättas om icke företaget i denna del jämväl är otillåtligt enligt andra stycket i 3 § med hänsyn till Havsjöns betydelse från allmän, social och vetenskaplig naturvårdssynpunkt. Sjön är till sin karaktär en oligotrof skogssjö, omgiven av kuperad terräng och med mestadels branta stränder. Vattnet är högtransparent och sjön är av stort intresse från limnologisk synpunkt. Professor Sven Björk, Limnologiska institutionen vid Lunds universitet, har under hand framfört den synpunkten, att det måste betraktas som en svår förlust om Havsjöns vattenkaraktär ändras. Sjön är en av de få i sydöstra Sverige som alltjämt är av stort värde. Enligt Björk måste det i princip betraktas som olyckligt att göra ytterligare ingrepp i de kvarvarande sjöarna i Lyckebyåns vattensystem. Det råder en mycket stor kvalitetsskillnad mellan vattnet i Lyckebyån och i Havsjön, varför en överledning - vilket även staden medgivit - skulle komma att avsevärt förändra Havsjöns karaktär. Från sakkunniga i naturvårdsfrågor inom länet har vidare inhämtats att sjön är belägen i ett område, som är av betydande värde för det rörliga friluftslivet inom regionen. I förslag till naturvårdsplan för kommunblocket anges området som speciellt utflyktsområde, och landskapsskydd jämlikt 19:e § naturvårdslagen föreslås för Havsjön med

omgivningar. - Om staden anser ett buffertmagasin nödvändigt bör detta läggas i en annan sjö än Havsjön. Stora Åsjön torde kunna fylla detta ändamål.

Kurt Löfdal, ägare till Djäknemåla 1:31, har genom advokat Fröberg bestritt företaget i den del som avser överledning av vatten från Stora Åsjön till Havsjön. Övriga av Fröberg företrädde sakägare har yrkat att vattendomstolen fastställer en nedre gräns i Törn, motsvarande normalt lågvattenstånd, eller + 114,27 m. Till stöd härför har anförts bl a följande: Havsjön kommer genom överledningen att mista sin attraktion som fiske-, bad- och rekreationssjö. De fritidshus, som byggts intill sjön, har tillkommit just därför att vattnet varit ovanligt rent. Förutom förstörda badmöjligheter, fiskeskada och andra olägenheter kommer fritidsfastigheternas värde att sjunka betydligt. Företaget kan därför ej anses tillåtligt enligt bestämmelserna i 2 kap 2 § vattenlagen. Regleringens omfattning bör begränsas så att mindre intrång och olägenhet uppkommer. Även med hänsyn till bestämmelserna i 3 § första stycket samma kap torde företaget vara otillåtligt. Överledning av vatten från Stora Åsjön är nämligen motiverad endast under förutsättning att en extrem torrperiod har tömt Havsjömagasinet, att torrperioden sedan upphör, så att överskottsvatten från ån kan användas till återfyllning, samt att redan påföljande år en ny extrem torrperiod inträffar. Det torde vara ytterst sällan som två extrema torrår följer på varandra. Kostnaden för överledning av åvattnet uppgår till cirka 130 000 kr enligt de låga anläggningskostnader staden redovisat; förmodligen blir kostnaderna betydligt högre. Det kan ifrågasättas om det är ekonomiskt lönsamt att avsätta 130 000-150 000 kr på att säkra ett i och för sig osäkert behov som uppträder en gång vart 50:e eller 100:e år. Även om bruttonyttan skulle vara av storleksordningen 500 000 kr, blir nuvärdet av detta cirka 1/20, d v s cirka 25 000 kr. Skada och intrång till följd av överledningen blir således större än nyttan efter avdrag för byggnadskostnaderna.

Lindgrens huvudmän har yrkat att magasinigränserna i Törn bestämmas

till + 115,07 respektive + 114,27 m och att företaget av hänsyn till Havsjön icke avgörs till nackdel för strandägarna vid Törn. Lindgrens huvudmän har vidare framhållit att ett intensivt arbete pågår med att framställa råvatten genom avsaltning av havsvatten och att man - även om kostnaderna nu är mycket höga - vid prövningen av stadens ansökan bör beakta att andra lösningar av vattenförsörjningen än genom vattenbortledning framdeles kan visa sig möjliga.

Bröderna Petterssons Entreprenadfirma AB har framhållit, att företaget blir till nackdel för fallägare i Lyckebyån, och yrkat att Havsjön regelbundet avtappas så, att den varje år når lägsta punkt vid november månads utgång, att återfyllning av sjön från Stora Åsjön sker vid högvatten eller då vattenföringen i Lyckebyån icke understiger 15 m³/s, att även Törn skall vara nedtappad till lägsta punkt vid november månads utgång samt att uppdämningen av denna sjö skall börja den första månaden på året eller omkring den 1 februari. Bolaget har även yrkat insyn och medbestämmanderätt i regleringsförfarandet.

Staden har skriftligen i påminnelser och muntligen vid huvudförhandlingen genmält i huvudsak följande:

Val av regleringssjöar m m. Avgörandena i fråga om utformningen av företaget har föregåtts av noggranna överväganden, grundade på uppmätningar och undersökningar i betydligt större omfattning än vad som normalt skulle ha erfordrats för de regleringsgränser staden slutligen bestämde sig för. En annan utformning än den ansökta av en del av företaget är givetvis i och för sig möjlig. Detta skulle emellertid sannolikt antingen äventyra ändamålet med regleringarna eller rubba avvägningen mellan olika intressen till nackdel för annan part. Valet av Törn och Havsjön har närmare motiverats i utredningen. Båda sjöarna är redan reglerade, och det finns inte anledning att införa helt nya sjöar i regleringskretsen, exempelvis Stora Åsjön, vilket antytts från sakägarhåll. Denna sjö är obetydlig, och regleringshöjden skulle bli mycket stor. Från naturvårds-

verkets sida har vidare antytts att sjöarna inom området för vattenavledningsföretaget mellan Bånga damm och Fursjön borde återställas i förutvarande skick. Det skulle emellertid inte vara lätt att åstadkomma en sådan återställning, och dessutom skulle det medföra mycket höga kostnader. Från flera sakägare har framförts erinringar mot företaget i den del som avser Havsjön. Denna sjö har betydelse för staden dels genom sitt vattenmagasin, dels genom att den ligger så nära bortledningspunkten. Utredningen i målet visar att något alternativ till Havsjön inte finns i den del av Lyckebyåns nederbördsområde, som är belägen ovanför sjön, och ett magasin nedanför Havsjön skulle kräva alltför höga kostnader. Några sakägare har yrkat en minskning av regleringsmagasinet i Havsjön. Det kan emellertid inte nog understrykas hur angeläget det är att största möjliga magasin finns tillgängligt så nära bortledningsstället som möjligt. Om därför - mot all förmodan - en begränsning av företaget skulle bli aktuell, får detta inte ske genom reducering av Havsjömagasinet.

Enligt stadens mening är den lagliga vinterdämningsgränsen i Törn belägen på höjden + 115,27 m. Skulle vattendomstolen finna att den lagliga gränsen ligger lägre, inskränker staden sin ansökan till att avse dämning till den höjd domstolen finner laglig. Magasinet mellan + 115,07 och + 115,27 har ingen funktion att fylla för vattenförsörjningen utan skall endast användas för utjämning av flödestoppar.

Sänkningsgräns i Törn. Enligt förslaget till hushållningsbestämmelser får vattenståndet + 114,80 m i Törn och övre dämningsgränsen i Havsjön ej underskridas annat än när så erfordras för att en vattenföring av $0,6 \text{ m}^3/\text{s}$ vid Kättilsmåla skall kunna säkerställas. Denna bestämmelse gör det varken motiverat eller möjligt att införa en fix sänkningsgräns i Törn. Den medför i förening med föreskriften om sambandet mellan Törn och Havsjön att vattenståndet under rekreationstiden i båda sjöarna blir högre och jämnare än vad tidigare varit fallet. Endast vid svåra och sällan förekommande lågvattentillfällen blir en nämnvärd avsänkning av vattenytan aktuell och då först på senhösten.

Havsjöns betydelse. Staden hade redan när utredningen började kännedom om skillnaden mellan vattnet i Havsjön och det i Lyckebyån. En reglering medför emellertid att man kommer i konflikt med många intressen, och det slutliga resultatet måste därför innehålla en lämplig avvägning mellan alla dessa intressen. Att döma av erinringarna syns det som om vetenskapliga och naturvårdande synpunkter i detta fall skulle vara helt dominerande. Staden kan inte dela denna uppfattning utan anser att dessa synpunkter måste vika för ett så betydelsefullt intresse som karlskronaregionens vattenförsörjning. Om man reglerar Havsjön betyder det mycket litet för de lokala intressena. Inte heller för friluftshintresset torde det medföra något allvarligare men. Naturvårdsverket syns ha överskattat sjöns betydelse för friluftslivet. De mest besökta strövområdena i dessa trakter är belägna i närheten av friluftsanläggningen Mörtsjöåsen vid Stora Åsjön.

Vattenavledningsföretaget Lyckebyån mellan Bånga damm och Fursjön med därtill hörande delföretag och delägare har genom advokaten Tage Troedson i Kristianstad yrkat att hushållningsbestämmelserna för Törns regleringsdamm i fråga om vattenstånd över nivån + 114,80 m kompletteras med en föreskrift om att det skall åligga regleringsrättsinnehavaren att under tiden den 1 april - den 15 maj successivt och jämnast möjligt avtappa magasinet mellan höjderna + 115,27 och + 115,07 m.

Företaget och medparter har, om vattendomstolen skulle bestämma andra dämmningsgränser, yrkat åläggande för staden att även då successivt och jämnast möjligt tappa magasinet i sjön.

Staden har förklarat sig ej ha någon erinran mot en sådan bestämmelse under förutsättning att den ej väcker motstånd från andra intressenter.

Lennart Carlsson, ägare till Karamåla 3:7, har framhållit att Törns vattenstånd ej bör höjas utan vid behov sänkas i den utsträckning sjöutloppet medger.

Vägförvaltningen i Kalmar län har yrkat att igensättningen av diket

på Skälstånga 1:2 sker cirka 10 m från nuvarande norra väggkanten och att staden verkställer erforderlig dikesrensning så att vatten hindras att tränga upp i väggkroppen.

Staden har medgivit yrkandet.

Vissefjärda kommun - som numera ingår i Emmaboda köping - har anfört att kommunen låtit iordningställa fastigheten Törestorp 2:2 och ett område av Buemåla 1:1 för bad- och fritidsändamål samt att de åtgärder staden nu föreslagit kan befaras inkräkta på badanläggningarna.

Advokat Lindgren - som ej åberopat någon fullmakt från köpingen - har vid huvudförhandlingen upplyst att köpingen räknar med att kunna reglera uppkommande skador med staden.

Vattendomstolen.

Den ringa tillgången på grundvatten i östra Blekinge gör det nödvändigt för ^{sökanden} staden att tillgodose sitt vattenbehov genom uttag av ytvatten. Enär något annat för detta ändamål lämpat vattensystem inte finns i karlskronatrakten, är ^{sök} staden hänvisad till uttag från Lyckebyån.

Utredningen i målet behandlar på ett uttömmande sätt de tekniska frågor, som kan vara av betydelse för målets prövning, och någon komplettering av utredningen i detta avseende finner vattendomstolen inte nödvändig.

(Som ovan berörts) ^{sök} förslår inte Lyckebyåns nuvarande vattenföring till att täcka stadens behov av vatten vid bortledningspunkten i samband med långvariga lågvattenperioder. Ytterligare betydande magasin måste därför tillskapas, och den sjö som då i första hand kommer i fråga är Törn. Som ^{sök} staden framhållit ligger emellertid sjön så långt från bortledningspunkten, att ett magasin även erfordras längre ned i vattensystemet. Havsjön har ända sedan 1850-talet nyttjats för utfyllnad av lågvattenföringen i ån och har ett för detta ändamål lämpligt läge. Sjöns eget nederbördsområde är visserligen litet, men någon annan sjö med motsvarande läge, vilken utan omfattande kostnader och intrång kan fylla samma ändamål, finns inte. På grund av det ovan anförda finner domstolen ej ^{sök} skäl till anmärkning mot stadens val av regleringssjöar. (Torsten och Anna Lisa

Israelssons yrkande om ytterligare utredning bör därmed lämnas utan bifall. Yrkandet av Fröbergs huvudmän om utredning beträffande Havsjön avhandlas nedan.)

De yrkade åtgärderna skall täcka det vattenbehov som beräknas föreligga år 2000. Ett tillstånd som avser en så lång tid skulle naturligen innebära en betydande fördel för ^{sök} staden men medför å andra sidan risk för att osäkra faktorer i alltför hög grad påverkar avgörandet. Visserligen föreligger sådan risk även ifråga om vattenförsörjningsföretag, som skall täcka behov under 10-15 år framåt, men den är då otvivelaktigt av en helt annat storleksordning än när utvecklingen under en 30-årsperiod skall bedömas. Avgörandet i detta mål försvåras dessutom av att det saknas tillförlitliga uppgifter om den tidigare skötseln av Törns reglering och av att ^{sök} staden ännu inte har någon längre tids erfarenhet av möjligheterna att utnyttja magasinet där.

Mot bakgrund av de ovissa faktorer som nu berörts finner vattendomstolen att regleringsåtgärderna för närvarande ej bör medgivas i ansökt omfattning utan i stället inriktas på att tillgodose det behov som enligt stadens ^{sök} prognoser uppkommer år 1990.

En begränsning av företaget i enlighet med vad nu anförts medför en minskning av magasinsbehovet som i stort motsvarar det magasin ^{sök} staden avser att tillskapa i Havsjön. Även om ^{sök} staden starkt framhållit havsjömagasinets betydelse och betonat att en begränsning av företaget ej får ske genom reducering av detta magasin, finner vattendomstolen att den nu beslutade begränsningen helt bör komma Havsjön till del. Domstolen beaktar därvid särskilt dels att ^{sök} staden med ökad erfarenhet av regleringen i Törn sannolikt kommer att kunna utnyttja magasinet där på ett betydligt mera effektivt sätt än i utredningen förutsatts och dels ^{sök} möjlighet ^{-en/} att ^{sök} avsänka Törn under den nivå - + 114,03 m - från vilken staden utgått i sina beräkningar (se aktsid 719). De magasinstillskott som därmed kan utvinnas får visserligen ett i jämförelse med Havsjön ogynnsammare geografiskt läge, men trots detta torde det blivande magasinet i Törn till-

sammans med det befintliga havsjömagasinet vara fullt tillräckligt för att tillgodose det beräknade vattenbehovet år 1990.

På grund av det nu anförda finner vattendomstolen att någon ökning av magasinet i Havsjön inte bör medgivas. Den del av stadens talan, som har avseende på Havsjön bör därför lämnas utan bifall.

(Vid denna utgång saknar domstolen anledning att yttra sig över Fröbergs huvudmäns yrkande om ytterligare utredning angående Havsjön.)

Vad beträffar åtgärderna i Törn har erinringarna huvudsakligen avsett regleringsgränserna. Såväl Svängårds som Lindgrens huvudmän har yrkat att dämningens gräns bestämmas till + 115,07 m även för vinterhalvåret och att en sänkingsgräns skall fastställas. I fråga om dämningen under vinterhalvåret har staden inskränkt sin talan till att avse den höjd vattendomstolen finner vara den nu lagliga. Enligt domstolens ovan redovisade mening föreligger nu rätt att under vinterhalvåret ^{x)} dämna till + 115,27 m endast vid flödestillfällena och till + 115,07 m under övrig tid. Med den talan staden fört kommer således de framtida förhållandena under vinterhalvåret inte att avvika från vad som redan nu gäller. De ovan berörda yrkandena om dämningens gräns föranleder på grund härav ej något vattendomstolens vidare yttrande.

x) ikr 1812 m
1/4-1/5?

I förslaget till hushållningsbestämmelser har staden intagit en föreskrift om att nivån + 114,80 m ej får underskridas annat än när så erfordras för att vattentillgången vid Lyckeby skall säkerställas. En sådan föreskrift tjänar i viss mån samma funktion som en fast sänkingsgräns och medför dessutom att vattenståndet i sjön under sommar och förhöst blir högre än vid tidigare reglering. En fast gräns skulle försätta staden i ett mycket svårt läge vid lågvattenperioder av någon längd, eftersom möjligheterna till vattenuttag skulle vara starkt beskurna så snart gränsen blivit uppnådd. Enligt vattendomstolens mening kan sakägarnas intresse av att sjön inte avtappas under den gräns, vartill rätt nu finns (+ 114,27 m), inte rimligen ha samma styrka som stadens intresse av att även vid lågvattenperioder kunna tillgodose vattenbehovet. De olägenheter, som kan uppkomma för sakägarna vid den av staden föreslagna utformningen

av hushållningsbestämmelserna, torde fö inte bli särskilt svåra. Som staden framhållit blir nämligen en påtaglig avsnkning av vattenytan aktuell endast vid svåra och sällan förekommande lågvattentillfällen och då först under senhösten. Yrkandena om sänkningsgräns bör på grund av det nu anförda lämnas utan bifall.

(Vad angår rensningarna i Linneforsån finner vattendomsstolen de föreslagna dimensionerna kunna godtagas. Däremot anser domstolen skäl ej föreligga som kan motivera bifall till stadens yrkande om rätt att hålla 20 cm djupare sektioner. Yrkandet härom bör således ogillas.)

(Vid huvudförhandlingen har staden upplyst, att i ansökan felaktigt uppgivits att rensningarna på skäppebosidan skall utföras inom Skäppebo 1:5 i stället för inom Skäppebo 1:1. Ägaren till denna fastighet har ej underrättats härom, och staden har förklarat sig instädd med att någon tvångsrätt för arbeten inom fastigheten ej kan medgivas.)

Trots att regleringsåtgärderna nu bör inriktas på det vattenbehov, som väntas uppkomma år 1990, bedömer vattendomsstolen det som lämpligt att medge vattenbortledning i ansökt omfattning. Det kan nämligen inte uteslutas att den vidgade regleringen av Törn - i förening med den nu tillämpade regleringen av Havsjön - visar sig tillräcklig för ett större vattenbehov än det för år 1990 beräknade.

Vad härefter angår hushållningsbestämmelserna för Törns reglering måste dessa justeras på grund av utgången i målet. Utformningen av bestämmelserna bör lämpligen anstå till dess att vattendomsstolen i blivande huvuddom lämnar tillstånd till vattenbortledning och utvidgad reglering av Törn.)

Sammanfattning. Utöver vad ovan anförts har vattendomsstolen ej funnit skäl till anmärkning mot företaget. Staden bör således erhålla 1. tillstånd att bibehålla intagsanordningarna, att bortleda 0,54 m³/s 2. från ån, att för detta ändamål [reglera vattenståndet i Törn mellan 3. nivåerna + 115,07 m och + 114,80 m med rätt att dels i samband med häftiga flöden under vinterhalvåret tillfälligt uppdämma vattnet till

x) vad avses?
1/9-11/5?

juv 18214

4. + 115,27 m och dels underskrida + 114,80 m när så erfordras för upprätthållande av en för vattenbortledningen och intressen nedströms vattenintaget erforderlig vattenföring i ån, dock högst $0,6 \text{ m}^3/\text{s}$ mätt vid Kättilsmåla, samt att utföra (de) byggnadsåtgärder m m. (som nedan framgår.)

Tillstånd. Vattendomstolen bifaller på så sätt ansökan, att staden lämnas tillstånd att utföra nedan angivna byggnadsarbeten, taga härför erforderlig mark i anspråk samt nyttja väg, allt huvudsakligen på det sätt och i den omfattning som framgår av vad i det följande föreskrivs.

1. En ny regleringsdamm vid Törns utlopp, bestående av följande delar räknat från höger till vänster, jämte tillfartsväg:

- a. Jordvall, cirka 273 m lång, med krönet - 1,0 m brett - på höjden + 116,30 m samt med slänterna i lutning 1:1,5 mot landsidan och 1:2 mot vattensidan. Slänten på uppströmssidan stenbekläds till höjden + 115,6 m. Återstoden jämte krönet kläds med grästörv. Utmed vallen framdrages en väg till utskovet och längs vägens nedströmssida ett valldike med 0,3 m bottenbredd och en slänthlutning av 1:1,5, vilket genom ett dike förbinds med Linneforsån. Mellan vallen och vägen framdrages ett täckdike. Vägen ansluts till den nedan under 5. berörda enskilda vägen norr om dammen.
- b. Utskovsparti av betong med tröskeln på höjden + 113,20 m och försett med dels en maskinmanövrerad sektorlucka med 7,20 m fri öppning dels en hävert med dimensionerna 1,00 x 0,70 m, utrustad med två skänklar. Utskovspartiet förses med anordningar för sättavstängning.
- c. Jordvall, cirka 200 m lång, utförd på samma sätt som vallen ovan under a. och likaledes försedd med ett valldike.

Under denna punkt upptagna arbeten skall utföras inom fastigheterna Skäppebo 1:1 och 1:5 samt Hovgård 1:1, 2:1 och 3:1 i Vissefjärda socken, Kalmar län, på sätt framgår av ritningar på aktsid 638, 678 samt 693-708.

2. Rensa Linneforsån på sträckan mellan den nya regleringsdammen och dammen vid Linnefors övre anläggning till följande dimensioner:

Bottenbredd	4 m
Släntlutning	1:2
Bottenlutning	0,7:1000
Bottenhöjdvid den nya dammen	+ 113,57 m.

Vid åns korsning med järnvägsbron ändras sektionen på en sträcka av 10 m till 6 m bottenbredd. Rensningsmassorna uppläggs utmed åns kanter, dock högst till nivån + 115 m. Arbetena, som endast får ske på det villkor som nedan under 2. stadgas, skall utföras inom Skäppebo 1:1 och Hovgård 3:1 på sätt framgår av ritningar på aktsid 680, 684, 685, 687 och 709.

3. Höja en inom Törestorp 2:1 befintlig jordvall till nivån + 116,2 m. Nedanför vallen upptages ett dike med 0,3 m bottenbredd och släntlutningen 1:1,5. Arbetena skall utföras inom Törestorp 2:1 och Södra Målatorp 1:37 på sätt framgår av ritningar på aktsid 710-712.

4. Utfylla ett inom Skälstånga 1:2 befintligt dike, som ansluter till den på aktsid 651 med "28:1" betecknade trumman. Jämlikt åtagande skall staden dels göra utfyllnaden cirka 10 m från nuvarande norra väggkanten dels verkställa erforderlig dikesrensning så att vatten hindras att tränga upp i väggkroppen.

5. Nyttja en enskild väg, ingående i Linnefors-Tinkelsbo vägsamfällighet, på sträckan från väggkorset mellan Karamåla 1:8 och 1:9 västerut fram till anslutningen med vägen från den nya regleringsdammen (se aktsid 664).

Vattendomstolen lämnar vidare staden tillstånd att i samband med byggnadsarbetena avsänka Törn till nivån + 114,27 m.

Utöver de föreskrifter som ovan upptagits skall följande villkor gälla:

1. De nu medgivna åtgärderna skall utföras så, att minsta möjliga förfulande inverkan uppkommer på landskapsbilden.
2. Tillståndet till rensningar och massuppläggning inom Skäppebo 1:1 får ej tagas i anspråk förrän fastighetens ägare lämnat medgivande därtill.
3. Staden skall för framtiden underhålla de utförda byggnadsåtgärderna.

4. Det åligger staden att, sedan byggnadsarbetena slutförts, återställa den enskilda vägen ovan under 5. i lika gott skick som före arbetenas påbörjande. För det framtida underhållet av vägen har staden att antingen träffa överenskommelse med vägsamfälligheten eller påkalla förrättning för bestämmande av underhållsskyldighetens storlek.

Ogillade yrkanden. Vattendomstolen lämnar följande yrkanden utan bifall, nämligen

1. de ovan under rubriken "Stadens yrkanden", punkterna 5 och 6, redovisade yrkandena beträffande Havsjöns reglering;

2. stadens yrkande om tillstånd att vid rensningar i Linneforsån i viss utsträckning frångå de dimensioner som godtagits i denna del-dom;

m n.
(3. Lindgrens huvudmäns m fl yrkande om sänkingsgräns i Törn;

4. Torsten och Anna Lisa Israelssons yrkande om ytterligare utredning samt

5. Bröderna Petterssons Entreprenadfirma AB:s yrkanden i fråga om Törns reglering samt om insyn och medbestämmanderätt i regleringsförfarandet.)

BESIKTNING

Vattendomstolen förordnar att besiktning på stadens bekostnad skall ske av de nu lovgivna anläggningarna. Så snart byggnadsarbetena fullbordats skall staden underrätta vattenrättsdomaren härom. Besiktning kommer därefter att utföras av sakkunnig som vattenrättsdomaren förordnar.

SKADEREGLERING

Bortsett från Skäppebo 1:1 och 1:5 har ägarna till de fastigheter, som berörs av byggnadsarbetena, medgivit staden rätt att taga i anspråk mark för arbetena utan att skadereglering sker i denna del-dom.

Staden har förklarat sig införstådd med en föreskrift att rotstående skog på sådan mark ej får avverkas eller uppläggas utan att samråd dessförinnan ägt rum med markägaren.

Vattendomstolen. På grund av medgivandet enligt ovan skall skadereglering nu endast ske beträffande Skäppebo 1:1 och 1:5. Som ovan bestämts skall särskilda bestämmelser gälla för rensningarna i Linneforsån inom Skäppebo 1:1.

Enligt stadens utredning (se aktsid 267-271) kommer sammanlagt 0,318 ha skogsmark av Skäppebo 1:1 att tagas i anspråk för regleringsdammen vid Törns utlopp, för vägen till dammen och för ett dike från dammen till Linneforsån. Staden har erbjudit ersättning härför med 606 kronor 20 öre, varav 529 kronor 35 öre avser markskada och 76 kronor 85 öre skada på växande skog. Av Skäppebo 1:5 skall totalt 0,1131 ha skogsmark ianspråktagas för dammen och vägen. Erbjuden ersättning utgör 576 kronor 85 öre, varav för markskada 276 kronor 85 öre och för skogsskada 300 kronor.

Ägarna till fastigheterna har ej yttrat sig i målet.

För att skaderegleringen i målet skall bli enhetlig för samtliga av företaget berörda fastigheter, finner vattendomstolen lämpligt att nu utdöma de för Skäppebo 1:1 och 1:5 erbjudna ersättningarna - avrundade uppåt - i avräkning och att i kommande huvuddom slutligt avgöra ersättningsfrågan även för dessa fastigheter. Något hinder mot ett sådant förfarande med hänsyn till bestämmelserna i 9 kap 66 § vattenlagen torde inte föreligga, enär fastighetsägarens rätt ej kan menligt påverkas.

Vattendomstolen förpliktar staden att i avräkning på slutlig ersättning utge, till ägaren av Skäppebo 1:1 sexhundredtio kronor

och till ägaren av Skäppebo 1:5 femhundraåttio kronor. Slutlig ersättning för skada och intrång på dessa fastigheter skall, om respektive ägare ej påfordrar annat, bestämmas i samband med skaderegleringen för övriga av företaget berörda fastigheter.

Enär de utdömda ersättningarna torde vara väsentligen utan betydelse för eventuella fordringsägares säkerhet, finner domstolen ej skäl att föreskriva nedsättningskyldighet jämlikt 9 kap 54 § vattenlagen.

Ersättningarna skall gäldas innan de i denna deldom lämnade tillstånden beträffande respektive fastighet tages i anspråk.

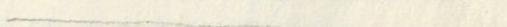
Rotstående skog på mark, som staden äger taga i anspråk för byggnadsarbetena, får ej avverkas eller uppläggas utan att samråd dessförinnan ägt rum med markens ägare.

AVVERKNING OCH RÖJNING INOM DÄMNINGSOMRÅDEN

Vid huvudförhandlingen har parterna enats om att frågor om avverkning och röjning inom dämningsområdena upptages vid senare tillfälle. Vattendomstolen saknar därför anledning att nu meddela några föreskrifter i dessa frågor.

FÖRETAGETS INVERKAN PÅ FISKET

Fiskeriintendenten Harald Alander har efter förordnande jämlikt 11 kap 36 § tredje stycket vattenlagen avgivit yttrande, där han anfört följande: I det berörda vattenområdet finns bestånd av gädda, abborre och annan vitfisk. Vidare finns medelmåttiga bestånd av kräftor. Däremot syns det inte finnas någon ädelfisk.

Vattenbortledningen torde inte förorsaka fiskeskador av sådan omfattning, att företags tillåtlighet äventyras. Det är dock önskvärt att uppkommande skador förebygges eller kompenseras. Vattenståndsändringarna kan orsaka skador framför allt på gäddans lekplatser, och vidare torde kräftbestånden fara illa genom att grundvattenområdena exponeras vintertid. 

Vattnet i Havsjön är mycket klart och rent, men man kan befara att vattnet kommer att försämras genom att vatten från ån ledes dit. Detta kan medföra en betydande försämring av möjligheterna att förvandla sjön till en sportfiskesjö med ädelfisk.

Det torde vara ganska svårt att på förhand uppställa en plan för lämpliga kompensationsåtgärder, särskilt som utplantering av gädda visat sig vara av ganska tvivelaktigt värde. Det är tänkbart att en årlig utsättning av stor regnbågslox vore bättre. Vidare kan man tänka sig att skapa bättre biotoper för kräftbestånden på djupare vatten genom utläggning av tegelskrot. Lämpliga åtgärder bör fastställas efter en försöksperiod på förslagsvis fem år, under vilken staden bör bekosta erforderliga undersökningar. Fiskeavgift enligt 2 kap 10 § vattenlagen bör utgå med två tredjedelar av maximalt belopp.

Vid huvudförhandlingen har t f fiskeriintendenten Bo Holmberg i Göteborg anfört att fiskerikonsulenten i länet bör handha de fältmässiga undersökningarna och tillsammans med Alander upprätta förslag till åtgärder.

Kammarkollegiet har anslutit sig till Alanders yttrande.

Staden har förklarat sig ej ha något att erinra mot vad Alander föreslagit.

Lindgrens huvudmän har ifrågasatt om det inte vore lämpligt att förslag till åtgärder föreligger när vattendomstolen i kommande slutdom reglerar skadorna av företaget.

Vattendomstolen förordnar [fiskeriintendenten (Alander) att på (sta-^{kommunen}dens) bekostnad under en tid av fem år, räknat från (denna dag,^{dagen för d.d:n}) utföra undersökningar i Törn och - om så bedöms erforderligt - i Linneforsån för bestämmande av lämpliga kompensationsåtgärder för de skador företaget kan medföra på fisket. Utlåtande med förslag till sådana åtgärder skall snarast möjligt efter undersökningstidens utgång ingivas till vattendomstolen.]

14.2.1970

Frågan om fiskeavgift bör lämpligen avgöras i samband med att tillstånd lämnas till vattenbortledning och vidgad reglering av Törn.

BYGGNADSTID

I enlighet med stadens yrkande föreskriver vattendomstolen att i denna deldom medgivna arbeten skall, vid äventyr som i 2 kap 22 § tredje stycket vattenlagen stadgas, vara fullbordade inom tio år från denna dag.

VERKSTÄLLIGHET

Staden har hemställt att domstolen måtte förordna att blivande tillstånd får tagas i anspråk utan hinder av att domen ej äger laga kraft. Som skäl härför har anförts att byggnadsarbetena beräknas taga 4-5 år i anspråk och att stadens vattenförsörjning är i ett sådant läge att arbetena genast måste påbörjas.

Stadens hemställan har ej föranlett någon erinran.

Vattendomstolen, som finner tillräckliga skäl föreligga för bifall till stadens hemställan, förordnar med stöd av 11 kap 67 § första stycket vattenlagen att i denna deldom lämnade tillstånd må tagas i anspråk utan hinder av att deldomen ej äger laga kraft, dock endast om staden dessförinnan hos länsstyrelsen i Blekinge län ställer sådan säkerhet som stadgas i nämnda lagrum.

RÄTTEGÅNGSKOSTNADER

Ersättning för rättegångskostnader har yrkats av

1. Hellgrens och Normans huvudmän med 5.584 kronor 20 öre jämte lösen för protokoll och dom (se aktsid 1738-1740);

2. Svängårds huvudmän med 26.319 kronor 55 öre jämte lösen för protokoll och dom (se aktsid 1755-1757), i vilket belopp ingår ersättning till huvudmannen Josef Karlsson med 150 kronor;
3. Fröbergs huvudmän med 22.843 kronor 20 öre jämte domslösen (se aktsid 1751-1752 och 1758-1759), varav 8.250 kronor utgör arvode och 627 kronor gottgörelse för utlägg åt Fröberg samt 12.360 kronor arvode och 1.606 kronor 20 öre ersättning för utlägg till ingenjören Ingemar Grangård, Stellan Jacobson Ingenjörbyrå AB i Göteborg;
4. Lindgrens huvudmän med 19.791 kronor 32 öre (se aktsid 1753-1754), varav 8.400 kronor utgör arvode och 740 kronor gottgörelse för utlägg till Lindgren samt 9.800 kronor arvode och 851 kronor 32 öre ersättning för utlägg åt ingenjören Walter F Andreasson i Jönköping;
5. Troedsons huvudmän med 16.934 kronor 56 öre jämte domslösen, varav 12.000 kronor avser arvode och 725 kronor gottgörelse för utlägg till Troedson samt återstoden - 4.209 kronor 56 öre - ersättning för huvudmannens egna kostnader å målet (se aktsid 1741-1744);
6. Aktiebolaget Lyckeåborgs bruk, kvarnägaren David Söderberg, Aktiebolaget Torsås Ångkvarn och Träindustri samt disponenten Sven Johansson - alla med Rejlers Ingenjörbyrå Aktiebolag i Växjö som ombud - med sammanlagt 28.518 kronor i arvode åt byrån (se aktsid 1745-1748).

Staden har yttrat följande: Yrkandet av Hellgrens och Normans huvudmän medges. Med hänsyn dels till att Svängård företrätt ett stort antal sakägare - 65 st - dels till att det nedlagda arbetet omfattat både den juridiska och den tekniska sidan av målet samt värderingsfrågor medger staden även yrkandet av Svängårds huvudmän.

Fröberg och Grangård har företrätt endast nio sakägare. Staden medger ett arvode om 6.250 kronor till Fröberg och 7.360 kronor till Grangård.

Även Lindgren och Andreasson har företrätt betydligt färre sakägare än Svängård. Det största arbetet har nedlagts av Andreasson, och

staden medger det för dennes del fordrade beloppet. För Lindgrens del medges däremot ej högre arvode än 6.400 kronor.

Troedson har ingivit två skrifter i målet. Staden ifrågasätter inte det antal dagar, som enligt kostnadsräkningen åtgått för arbete med målet. För de flesta dagarna är angivet "telefonkonferenser". Staden kan emellertid inte medge högre arvode åt Troedson än 6.000 kronor, vilket får anses vara mycket högt. Det för huvudmännens egna kostnader fordrade beloppet medges.

Rejlers Ingenjörbyrå har ingivit fyra kostnadsräkningar för fyra strömfallsägare. Den utredning och det material i övrigt som byrån ingivit i målet har i stort sett varit densamma för alla huvudmännen. Staden kan inte medge högre ersättning än sammanlagt 5.000 kronor för det arbete byrån nedlagt. Enligt stadens mening är även detta belopp i överkant med hänsyn till att byrån inte besitter det hydrologiska kunnande målet kräver.

Fröberg och Grangård har framhållit att aktmaterialet är av betydande omfattning, att den geografiska spridningen på målet är stor samt att de tillämpat samma debiteringsprinciper som i andra mål. Lindgren har anfört: Målet är från rättegångskostnadssynpunkt intressant. Det i målet ingivna materialet har varit omfattande, och jag har ansett mig tvungen att gå igenom större delen av detta och att kontrollera övriga delar som kunnat vara av intresse för mina huvudmän. Den debitering jag nu gjort är, jämförd med andra uppdrag, satt i underkant.

Troedson har anfört: Mitt yrkande omfattar inte mindre än fyra sammanträden i Karlskrona, tidsödande genomgång av det mycket omfattande materialet i målet och telefonkonferenser främst med stadens tekniske konsult rörande lämpliga tappningsbestämmelser. Jag har även i stor omfattning haft kontakt med vattenavledningsföretaget. Mitt arbete har pågått ända sedan sommaren 1967, och jag anser mig ha gjort samma arbetsinsats som en tekniker i vattenmål.

Rejlers Ingenjörbyrå har framhållit att ett stort arbete nedlagts på målet, vilket varit nödvändigt för en bedömning av företagets inverkan på vattenkraften i ån.

Vattendomstolen, som granskat de under punkterna 3-6 upptagna kostnadsräkningarna och yrkandena, finner till en början att Lindgrens huvudmän bör tillerkännas ersättning med yrkat belopp.

På ersättningarna enligt punkterna 3, 5 och 6 anlägger domstolen följande bedömning.

3. Av de ingivna räkningarna framgår bl a att advokaten John Bohe i Värnamo, som ursprungligen var huvudmännens juridiska ombud, och Grangård sammanträtt med dessa den 27 april 1967, att Grangård hållit besiktning och undersökning av huvudmännens fastigheter den 30 juni samma år, att Fröberg och Grangård sammanträtt den 5 november 1969 för genomgång av målet inför huvudförhandlingen, som ägde rum de två därpå följande dagarna, samt att arbete härutöver nedlagts på genomgång av utredningen och stadens påminnelser, telefonkonferenser och huvudmännens inlagor i målet (se aktsid 1512, 1544, 1586, 1587 och 1657, samtliga innehållande anståndsyrkande, samt 1588-1598 och 1669-1671). En närmare genomgång av dessa inlagor ger enligt vattendomstolens mening vid handen, att den för Fröbergs och Grangårds arbete fordrade ersättningen - 20.610 kronor - måste anses alltför hög. Särskilt gäller detta i fråga om det för Grangårds del yrkade arvodet. Även om materialet i målet är tämligen omfattande kan det arbete, som med hänsyn till arvodenas storlek måste antagas ha blivit nedlagt på målet, inte i dess helhet ha varit nödigt för tillvaratagande av huvudmännens rätt. Vattendomstolen finner att mera arbete härför ej varit erforderligt än vad som motsvarar arvode om sammanlagt 15.000 kronor, varav 7.000 kronor bör belöpa på Fröberg och 8.000 på Grangård.

5. Troedson har endast företrätt vattenavledningsföretaget. Den tekniska utredningen företaget åberopat har huvudsakligen utförts av ingenjören C Edv Bjurfjell vid lantbruksnämnden i Karlskrona. De för detta arbete yrkade kostnaderna har medgivits av staden. Enligt Troedsons kostnadsräkning omfattar arvodet - 12.000 kronor - fyra sammanträden, ett stort antal telefonkonferenser, icke närmare specificerat utredningsarbete, genomgång av utredningen samt upprättande av två inlagor i målet (se aktsid 1528-1530 och 1675-1678). Företagets talan har som ovan framgår endast haft avseende

på hushållningsbestämmelserna för Törns reglering. Med tillämpning av samma normer som i föregående stycke finner vattendomstolen att mera arbete för tillvaratagande av huvudmannens rätt i målet ej varit erforderligt än vad som motsvarar ett arvode om 6.000 kronor jämte den ersättning som redan medgivits av staden.

6. Arvodet åt Rejlers Ingenjörbyrå omfattar enligt samtliga ingivna räkningar dels utredning om de ekonomiska konsekvenserna för kraftproduktionen vid reglering av Lyckebyån, dels upprättande av skrivelser till vattendomstolen och dels medverkan vid målets handläggning i Karlskrona den 6-7 november 1969. Vattendomstolen vill redan nu anmärka, att någon representant för byrån ej var närvarande vid sammanträdet den 7 november. I de skrivelser byrån ingivit i målet (se aktsid 1546, 1547, 1567, 1568, 1649-1653, 1658-1662 samt 1749-1750) har ersättning yrkats för energiförlust på grund av dels att Törns och Havsjöns areal kommer att öka genom regleringarna och att den totala vattenavdunstningen därigenom blir större dels den minskning av vattenföringen i Lyckebyån som uppkommer genom överledningen från Stora Åsjön till Havsjön. På de av staden anförda skälen och med beaktande av de normer som tillämpats på kostnadsräkningarna under punkterna 3. och 5. finner vattendomstolen att byråns huvudmän ej bör tillerkännas högre ersättning än den av staden medgivna, eller 5.000 kronor.

Vattendomstolen förpliktar staden att utgiva ersättning för kostnader å målet

till Hellgrens och Normans huvudmän med femtusenfemhundraåttiofyra (5.584) kronor 20 öre, varav 5.000 kronor utgör arvode åt Hellgren och Norman samt återstoden gottgörelse för utlägg,
till Svängårds huvudmän med tjugosextusentrehundranitton (26.319) kronor 55 öre, varav 24.800 kronor utgör arvode åt Svängård, jur kand Per Borna och civiljägmästaren J Hansen, samtliga RLF i Växjö, 150 kronor ersättning för huvudmannen Josef Karlssons, Kättilsmåla, egna kostnader samt 1.369 kronor 55 öre gottgörelse för utlägg,

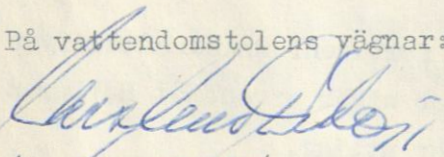
till Fröbergs huvudmän med sjuttontusentvåhundratrettio (17.233) kronor 20 öre, varav 7.000 kronor utgör arvode åt Fröberg och 627 kronor ersättning för dennes utlägg samt 8.000 kronor arvode och 1.606 kronor 20 öre gottgörelse för utlägg åt Grangård,
till Lindgrens huvudmän med nittontusensjuhundranittio (19.791) kronor 32 öre, varav 8.400 kronor utgör arvode och 740 kronor ersättning för utlägg åt Lindgren samt 9.800 kronor arvode och 851 kronor 32 öre gottgörelse för utlägg åt Andreasson,
till Troedsons huvudmän med tiotusenniohundratrettiofyra (10.934) kronor 56 öre, varav 6.000 kronor utgör arvode åt Troedson, 725 kronor gottgörelse för dennes utlägg samt 4.209 kronor 56 öre ersättning för huvudmannens egna utlägg,
till Rejlers Ingenjörbyrås huvudmän med femtusen (5.000) kronor i arvode åt byrån.

Härutöver tillerkännes dels envar av de här ovan upptagna sakägargrupperna ersättning för vad de visar sig ha utgivit för ett inom gruppen gemensamt exemplar av denna deldom och dels - jämlikt stadens medgivande - Hellgrens och Normans samt Svängårds huvudmän ersättning för lösen av ett inom respektive grupp gemensamt exemplar av vattendomsstolens protokoll.

FULLFÖLJDSHÄNVISNING

VD 950 Vadeanmälan senast den 28.8.1970
 Vadeinlaga senast den 11.9.1970

På vattendomsstolens vägnar:


/Lars Uno Didón/

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	<u>Sid</u>
Orientering	2
Huvuddragen av yrkandena i målet	4
Vattenrätten	4
Vattendomstolen	6
Målets handläggning	9
Höjdsystem	9
Karlskronaregionens vattenbehov	10
Prognostid	10
Förbrukningsområde	10
Folkmängd	11
Vattenförbrukningens storlek	12
Erinringar angående befolkningsutveckling m m	14
Vattendomstolen	18
För vattenbortledningen erforderligt regleringsmagasin	19
Vattenbehov i Lyckebyån	19
Vattenunderskott i Lyckebyån	20
Val av regleringssjöar	21
Fördelning av erforderlig magasininsvolym	22
Tidigare och nuvarande reglering av Törn och Havsjön	22
Törn	22
Äldre vattenverk och dammar i Linneforsån	23
Linnefors övre anläggning	25
Hålldammen vid Törns utlopp	26
Dämningsgräns vid hålldammen	26
Havsjön	27
Avtal om dämningsrätt m m	28
Vattenhushållning m m	29
Parternas talan angående stadens rättigheter i sjöarna	29
Törn	29
Havsjön	33
Vattendomstolen	33
För vattenbortledningen erforderlig reglering m m	35½
Törn	35½
Byggnadsåtgärder m m	36
Hushållningsbestämmelser	38
Havsjön	39
Byggnadsåtgärder m m	39

	<u>Sid</u>
Hushållningsbestämmelser	41
Förhållanden under byggnadstiden	41
Regleringarnas verkningar	41
Törn och Havsjön	41
Stora Åsjön	42
Lyckebyån	42
Stadens yrkanden	43
Företagets tillåtlighet	44
Yrkanden om ytterligare utredning	44
Parternas talan i övrigt	45
Vattendomstolen	53
Tillstånd	57
Ogillade yrkanden	59
Besiktning	59
Skadereglering	59
Vattendomstolen	60
Avverkning och röjning inom dämningssområdena	61
Företagets inverkan på fisket	61
Vattendomstolen	62
Byggnadstid	63
Verkställighet	63
Rättegångskostnader	63
Vattendomstolen	66
Fullföljdshänvisning	bilaga

Fullföljdshänvisning

Talan mot denna dom föres genom vad. Vill part vädja mot domen, skall han inom två veckor från denna dag eller sist den 28.8.1970 före tjänstetidens slut hos vattenrättsdomaren eller vattenrättssekreterare vid vattendomstolen muntligen eller skriftligen anmäla vad.¹⁾ Part, som anmält vad, skall inom fyra veckor från denna dag eller sist den 11.9.1970 före tjänstetidens slut fullfölja vadet genom att till vattenrättsdomaren inkomma med vadeinlaga, ställd till vattenöverdomstolen.

Har part sålunda vädjat, äge även motpart, ehuru han ej iakttagit vad ovan sagts, föra talan mot domen; dock åligge honom att inom två veckor från den dag, då tiden för fullföljd av vadet utgick, till vattenrättsdomaren inkomma med vadeinlaga. Sådan vadetalan förfaller, om den första vadetalan återkallas eller eljest förfaller.

Inlaga eller annan handling må till vattenrättsdomaren inlämnas genom bud eller insändas med posten i betalt brev. Om skyldighet att tillhandahålla avskrift av inlaga eller annan handling, som skall delgivas, föreskrives i 33 kap. 2 § rättegångsbalken.

¹⁾ Postadress:

Box 49, Växjö 1
Tel. 183 80